

XV.

SPRAWOZDANIE

dyrekcyi

c. k. gimnazyum polskiego

w Cieszynie

za rok szkolny 1909|1910.

TREŚĆ:

Kilka słów o sposobie prowadzenia lektury łacińskiej w gimnazyum.

Napisał dyrektor Wiktor Schmidt.

Wiadomości szkolne, podane przez dyrektora.

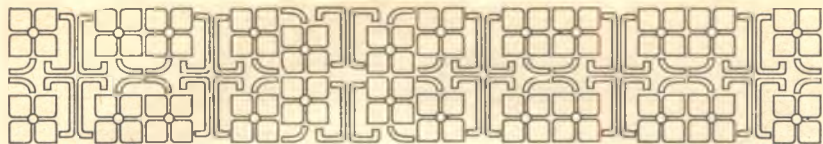
CIESZYN.

Nakładem funduszu naukowego.

1901.

RY. ikuw.
Spr. 23

KILKA SŁÓW O SPOSOBIE PROWADZENIA LEKTURY ŁACIŃSKIEJ W GIMNAZYUM.

Żyjemy w epoce gorącego zainteresowania się sprawami wychowania i wykształcenia młodzieży. Reforma szkoły i metody nauczania jest dziś pytaniem, podejmowanym z zapałem przez najwybitniejszych pedagogów i uczonych, omawianem i rozpatrywanem szczegółowo w coraz liczniej pojawiających się pismach fachowych i w prasie codziennej. Coraz rozgłośniej rozlega się hasło gruntownej reformy szkoły średniej i coraz namiętniej toczy się walka o to, jaką nadać jej formę i w jakim duchu ją przeobrazić, aby odpowiadała wymaganiom nowej kultury, nowego ducha czasu. Olbrzymie zdobycze, dokonane na polu nauk przyrodniczych i techniki w ubiegłym wieku, przekazały jego następcy niebawoma rozwój kultury materialnej, nadając jej zgoła nową postać. Ogromna zaś ewolucja w stosunkach ekonomicznych, oraz w życiu politycznym i społecznym narodów oświeconych otworzyły przed jednostką nowe pola pracy, postawiły ją wobec nowych zadań. Z tą zmianą warunków na całym obszarze życia zbiorowego, oraz ogromnym rozwojem indywidualności zmienił się także zdaniem rzeczników reformy szkolnictwa ideał wychowania i wykształcenia jednostki¹⁾. Aby jednostkę uzdatnić i przysposobić do nowych i tak różnorodnych zadań, jakie stawia przed nią życie w nowych warunkach, trzeba jej dać możność pełnego rozwoju sił i uzdolnień indywidualnych, trzeba obok intelektu, dotąd prawie wyłącznie a przytem zbyt abstrakcyjnie pielęgnowanego i kształconego w szkole, rozwinąć wolę, samodzielność i rzutkość myśli, oraz energię w działaniu; trzeba ponadto bardziej, niż dotąd, związać szkołę z życiem bieżącym, aby wcześniej obudzić w młodzieńcu żywy interes dla ideałów i zadań społeczeństwa, do którego należy. Pragną więc przeciwnicy dzisiejszego systemu szkół średnich znaleźć w nich prze-

---

¹⁾ Por. referat szefa sekcji Pidolla na ankiecie w sprawie szkół średnich, odbytej w Min. Wyzn. i Ośw. w Wiedniu w r. 1908., w protokole stenograf. wyd. przez Min. w Wiedniu r. 1908., str. 20 i n.

dewszystkiem miejsce, na to wszystko, co zdoła młodzieńcowi ułatwić zorientowanie się w rozległej kulturze współczesnej i wprowadzić go w zrozumienie tak znacznie zmienionych warunków ekonomicznych, stosunków politycznych i społecznych: domagają się więc rozszerzenia i pogłębienia nauki t. zw. realiów. Za nieodzowny postulat szkoły w dzisiejszych warunkach uważają dalej intensywniejszą, niż dotąd, naukę obcych języków żyjących, upatrując w niej obok korzyści praktycznej także środek do głębszego wniknięcia w nowoczesną kulturę duchową. Dla umożliwienia zaś pełnego indywidualnego rozwoju jednostki domagają się radykalnej zmiany w metodzie nauczania realiów. Zniknąć musi pokutujący w nich dotąd system książkowy; wykład nauczyciela zastąpić musi samodzielne zdobywanie wiadomości przez uczniów, kierowane jedynie umiejętną dłonią uczącego²⁾. Idąc dalej, stawiają żądanie, by szkoła wymaganiami swojemi nie pochłaniała wszystkiego czasu uczniowi, ale dawała mu możność oddawania się godziwym i kształcącym upodobaniom specjalnym, gdyż złą jest szkoła, która biorąc całego ucznia w wyłączne posiadanie, tłumi drzemiące w nim nieraz wybitne uzdolnienia indywidualne. Nakoniec coraz głośniej podnosi się wołanie o poprawę warunków higienicznych, przez długi czas z wielką szkodą dla społeczeństwa w szkole zaniedbywanych, a jeszcze i dziś nie znachodzących w niej zgoła tej opieki, na jaką zasługuje zdrowie jednostek.

Oto wymagania, które coraz natarczywiej pukają do wrót szkoły. Ponieważ zaś obecna szkoła średnia ma już tak rozległe zadanie, że żadnego ciężaru ponadto przyjąć na siebie nie może, koniecznością staje się w oczach zwolenników „realnego kierunku“ w wychowaniu zupełne usunięcie lub znaczne ograniczenie pielęgnowanego dotąd z największym nakładem czasu wykształcenia filologicznego. Kultura klasyczna, która była przez długie wieki wychowawczynią narodów Europy, dała im już, co dać mogła, i spełniła już swoją misję cywilizacyjną wobec Europy, to też źródłowe zdobywanie jej w szkole nie jest już dziś niezbędnym czynnikiem wykształcenia; można ją tedy spokojnie usunąć z planu nauk w szkole średniej na rzecz nauk ściślej z życiem bieżącym związanych, a korzyść, jaką dają języki klasyczne dla formalnego wykształcenia, wydobyć można równie dobrze z nauki każdego języka żyjącego, prowadzonej odpowiednią metodą.

---

²⁾ Temu słusznemu wymaganiu czynią w części zadość wprowadzane powoli w niektórych zakładach wolne ćwiczenia uczniów w zakresie nauk przyrodniczych.

Inaczej rozumują zwolennicy klasycyzmu w wychowaniu. Kultura klasyczna ma dla nas po dziś dzień pierwszorzędne znaczenie, jako jedna z głównych podstaw naszej cywilizacji. Miały ją narody Europy u swojej kolebki, kiedy poczynają żyć życiem duchowym, i wychowały się na niej, w niej znalazły później swe odrodzenie, z niej czerpią soki do dziś dnia. Źródłowa znajomość tej kultury, która nam towarzyszyła nieodstępnie w dziejach naszego rozwoju, jest nieodzownym czynnikiem wyższego wykształcenia. Ludzkość nie powinna zatracać łączności ze światem starożytnym, który ją tylekroć zapładniał nowymi myślami. „Jest rzeczą konieczną“ — są słowa znakomitego filologa petersburskiego³⁾ — „by w każdym społeczeństwie istniał pewien procent ludzi klasycznie wykształconych, a między tymi znowu niewielka stosunkowo liczba takich, którzyby swe życie poświęcali studyum antyku i zastosowywaniu go do wymagań teraźniejszości. Zadaniem tych ludzi będzie, że się tak wyrażę, wytwarzanie nowych nasion.“ — Fakt, że zajmowanie się kulturą klasyczną w gimnazyach przenosi młodzież w świat odległy i obcy, nie mający zewnątrznie żadnej styczności z życiem bieżącym, nadaje wychowaniu kierunek idealny, który zapewnia jednostce zdolność patrzenia z pewnej wyżyny na bieg życia teraźniejszego, a przez to możliwość krytyczniejszego oceniania wartości haseł i prądów, nurtujących w społeczeństwie. Zdobywanie znajomości kultury klasycznej drogą pracy źródłowej, t. j. zagłębiania się w dzieła pisarzy klasycznych, jest warunkiem gruntownego przyswojenia jej sobie, wniknięcia w nią i zrozumienia głównych jej znamion. Ono daje też możliwość głębszego odczucia i przejęcia się wzniosłymi zasadami etycznymi, których tyle świetnych przykładów wskazać może podana młodzieży w odpowiednim wyborze lektura. — Nadto kształcąc i zaostrzając sąd ucznia przez ciągle wnikanie w myśli, wyrażone w szacie obcego języka, jest nauka filologii znakomitym środkiem formalnego wykształcenia, a przez to przygotowaniem do wszelkiej pracy umiejętnej. Tej korzyści, jak słusznie mówi Dettweiler⁴⁾, nie może dać język ojczysty, gdyż w nim braknie tego żywego interesu, jaki przedstawia zdobywanie myśli, w obcym wyrażonej języku. Tu każde zrozumienie myśli jest jakby nowym odkryciem dla ucznia. — Nakoniec języki klasyczne nadają się szczególnie do wniknięcia w budowę

³⁾ T Zieliński w dz. p. t. *Die Antike und wir*, Lipsk, 1905, str. 105.

⁴⁾ *Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre für höhere Schulen*, herausgegeben von A. Baumeister, tom III, I. część: Lateinisch v. Dr. P. Dettweiler str. 19 i n.

języka wogóle i wyrobienia poczucia formy: język grecki obok innych zalet przede wszystkim dzięki swej plastyczności, język łaciński dla swej ścisłej i logicznej budowy.

Te i inne jeszcze argumenta, przemawiające za utrzymaniem typu gimnazyów klasycznych, zaważyły na szali i w ostatnich czasach. Jak prawie wszędzie za granicą, tak i u nas w Austrii zachowano nadal gimnazya klasyczne. Owocem zaś kompromisu obydwu zwalczających się kierunków jest z jednej strony powołanie do życia nowych typów szkół: gimnazyów realnych i reformowanych gimnazyów, z drugiej strony pewne pogłębienie w gimnazyach klasycznych nauki realiów i wprowadzenie w ich nauczaniu metody, odpowiadającej bardziej wymaganiom czasu.

Nieznaczne ustępstwa, poczynione w naszych gimnazyach klasycznych dla nowych prądów i wymagań czasu, nie potrafią stłumić niezadowolenia w obozie przeciwników. Będzie więc i nadal gimnazyum klasyczne celem ataków. Będzie się i nadal powtarzał zarzut, że gimnazyum jest szkołą, leżącą poza życiem, że może wychowuje bardzo tęgich ludzi, ale nie dla tego świata, że długoletni trud, jaki wkłada się w naukę łaciny i greki, nie zostaje w żadnym stosunku do rezultatów wiedzy, że okrucy dzieł klasycznych, czytane w gimnazyach, nie mogą dać uczniowi pełnego obrazu kultury starożytnej, że wnet po wyjściu ze szkoły wszystko, co się z takim trudem zdobyło, ulatuje z pamięci; ten ostatni zarzut słyszy się często nawet z ust ludzi poważnych, którzy jednak zapominają o tem, że istoty wykształcenia nie stanowi suma wiadomości, ale wyrobienie w człowieku zdolności umiejętnej pracy w każdym kierunku przez wykształcenie zdolności sądenia⁵⁾.

Wobec tych i wielu innych zarzutów obronić może gimnazya klasyczne jedynie umiejętne i świadome celu traktowanie nauki filologii w szkole. Obowiązkiem nauczycieli filologii w gimnazyach jest więc przede wszystkim jasne uświadamianie sobie celu, do którego się ma dążyć obecnie w tej nauce wogóle i na każdym jej stopniu z osobna, oraz poddawanie bacznej kontroli metody na-

---

⁵⁾ Por. trafną definicyę istoty prawdziwego wykształcenia w traktacie monachijskiego pedagoga, Kerschensteinera, p. t. *Berufs- oder Allgemeinbildung, Grundfragen der Schulorganisation* v. G. Kerschensteiner, Lipsk, 1907, str. 27: „Bildung ist jene Gestalt der Seele, die übrig bleiben würde, wenn der Mensch die Kenntnisse vergässe, durch welche seine Seele ihre Gestalt erhielt. Bildung ist nichts weiter als Formgebung, und zwar von innen heraus. Das Ziel dieser Formgebung ist der ganze Mensch, der Mensch, wie er in der Idee der jeweiligen Nationen und Zeiten in der Vollendung seines ganzen Wesens gedacht wird.“

uczania, by dobierać w niej zawsze środków najpewniej i najprościej do celu wiodących, oczywiście bez naruszenia zasad rozumnej dydaktyki.

W niniejszej rozprawce pragniemy dotknąć metody, stosowanej w lekturze łacińskiej w gimnazyach. W tym celu uprzytomnijmy sobie naprzód zadanie, które ona ma dziś przede wszystkim spełniać.

Nauka języka łacińskiego w szkole w różnych czasach różnym służyła celom i różne spełniała zadania. Była językiem żyjącym w wiekach średnich. Szkoła miała wówczas obowiązek nauczyć swoich wychowanków praktycznego używania tego języka dla potrzeb codziennych. Autorowie klasyczni byli wtedy li tylko podręcznikami do wyuczania języka, o ducha i kulturę klasyczną nie chodziło wcale. Metoda, jaką stosowano w szkole, była czysto pamięciowa: uczono mechanicznie słów, zwrotów i reguł gramatycznych dla jak najprędszego przyswojenia języka. — I w epoce humanizmu panował wszechwładnie język łaciński, był językiem urzędowym w kościele, polityce, prawie, był językiem naukowym. I teraz zadaniem szkoły było przez czytanie klasyków, na których odtąd oparto całe wykształcenie, przyswoić młodzieży obok rzeczowych wiadomości przede wszystkim wzorowy język łaciński. Temu ostatniemu celowi służyły nader pilnie uprawiane w szkole „imitacje“. Zmianę celu i metodę nauczania wprowadza dopiero zainaugurowany pod koniec 18. wieku przez Winkelmana i Wolfa nowy kierunek, zw. neohumanizmem. Wszechstronne poznanie i wniknięcie w kulturę duchową starożytnych stało się odtąd hasłem w nauce filologii. Zarzucono w szkole „imitacje“, które straciły znaczenie, odkąd język łaciński wyszedł z użycia, aby ustąpić miejsca językom ojczystym, ograniczono naukę gramatyki, osiadała nauki i głównym celem uczyniono lekturę autorów. Wszystko inne podporządkowano temu celowi. Na tej podstawie oparto system nowożytnego gimnazjum. Na niej opiera się także zarys organizacyjny dla gimnazyów austriackich z r. 1849, który utrzymał się bez istotnych zmian aż do chwili obecnej.

Bo i najnowszy plan dla gimnazyów klasycznych w Austrii z roku 1909 nie wprowadza w nim zmian zasadniczych, podkreśla tylko z większym jeszcze naciskiem jako główne zadanie łaciny lekturę klasyków, ograniczając naukę gramatyki do wiadomości, potrzebnych dla gruntownej lektury autorów, po części także zajmowanie się stroną stylistyczną przy lekturze, a więc przeważający w nauce łaciny do ostatnich czasów formalizm i gramatycyzm.

Oдноśny ustęp nowego planu, w którym mieści się określenie

celu nauki łaciny w wyższych klasach, brzmi: „Durch gründliche Lektüre erworbene Bekanntschaft mit dem Bedeutendsten aus der römischen Literatur und dadurch Einführung in das Verständnis des römischen Kulturlebens; Fertigkeit im Lesen eines nicht besonders schwierigen lateinischen Textes; Weckung (dawniej Erwerbung) des Sinnes für stilistische Formgebung.“

Czy metoda, jaką stosujemy od dawna niezmiennie przy lekturze, odpowiada temu celowi? W szczególności czy stałe posługiwanie się przekładem na język ojczysty jest wskazane i konieczne w lekturze łacińskiej?

Stosujemy ten środek w nauce filologii od dołu aż do najwyższej klasy. Nim wieńczymy niejako wszystkie operacye, podejmowane dla zrozumienia myśli w autorze. Wszystkie wyjaśnienia leksykalne, gramatyczne i rzeczowe zmierzają do przekładu, w którym ma się ostatecznie odzwierciedlić myśl i forma oryginału. Tak postępujemy w imię zasady, wyznawanej powszechnie: Eine gute Übersetzung ist die beste Erklärung. Jakie warunki ma spełniać ów przekład i w jaki sposób należy do niego dochodzić, o tem poucniają instrukcye z r. 1900 na str. 46. i 47. W przekładzie dążyć mamy według wskazówek tam zawartych do możliwej wierności w oddawaniu formy oryginału, z drugiej strony do zupełnej poprawności przekładu pod względem językowym. Zasada wierności domaga się, aby nauczyciel nie poprzestawał na połowicznym lub przybliżonym tylko sposobie oddania wyrazów i zwrotów, oraz aby nie dopuszczał do osłabienia myśli w przekładzie, przeciwnie starał się w nim wedle możności odtworzyć charakter, ton i nastrój oryginału; poprawnym zaś będzie przekład, jeśli w niczem nie naruszymy praw języka ojczystego. Zasada: so treu als möglich, so frei wie nötig ma być więc normą w tej części naszego zadania. Im bliżej tej zasady zdołamy się utrzymać w przekładzie, tem lepiej spełniliśmy swoje zadanie. Tym wysokim wymaganiom nie potrafią sprostać skromne siły uczniów. Radzą przeto Instrukcye, by nauczyciel sam po wyjaśnieniu ustępu wygłosił z pamięci przekład, który sobie w tym celu przygotował w domu na piśmie. Wzorowy przekład nauczyciela ma jeszcze raz uprzytomnić uczniowi cały pochod myśli, zaostriżyć zmysł dla stylistycznych właściwości obydwu języków, uwydatnić nieprzewyższone zalety oryginału. Przystwojenie sobie pewne przekładu, czyniącego zadość wszystkim wymaganiom stylistycznym, jest jednym z zadań domowych ucznia; wygłoszenie go w szkole na lekcyi następnej będzie regułą w niższych klasach, a także w wyższych, przynajmniej w pierwszych tygodniach lektury nowego autora.

Korzyści przekładu, prowadzonego ściśle i umiejętnie, są niewątpliwe. Bo naprzód zniewala on ucznia do gruntownego wnika-
nia w znaczenie poszczególnych wyrazów, zwrotów i połączeń gra-
matycznych, a przez to także w myśl danego ustępu. Jest więc
przekład i dla ucznia i dla uczącego probierzem opanowania formy
i myśli. Jest i ta korzyść niezaprzeczona w pracy nad przekładem,
że uczeń spostrzega różnice stylistyczne obydwu języków, a przez
to pogłębia znajomość formy swojego i obcego języka. Nadto wy-
silek, jakiego wymaga zdobywanie przekładu, napięcie uwagi i wy-
tężenie sprytu, potrzebne każdym razem do odszukania w skarbnicy
ojczystego języka najodpowiedniejszych zwrotów do trafnego od-
dania tekstu, jest również czynnikiem bardzo kształcącym. Umie-
jętną ręką prowadzony przekład może z czasem rozwinąć u uczi-
niów bardzo żywe poczucie językowe, oraz obudzić żywy interes
dla tego zajmującego i kształcącego zajęcia. Doświadczenie uczy,
że uczniowie obdarzeni tkliwszem poczuciem języka, zasmakowa-
wszy w tej pracy, próbują się sami w tej sztuce i składają w swych
próbach nieraz dowody wielkiego wyrobienia smaku.

Z drugiej strony uczy praktyka szkolna, że stałe zajmowanie
uczniów przekładem autora przy uwzględnianiu w nim tych
wszystkich wymagań, jakim zadość czynić powinien przekład wzo-
rowy, przedstawia wiele stron niekorzystnych⁶⁾.

Aby wnikać w formę i treść obcego autora, trzeba się wczy-
tać, wsłuchać, wmyśleć i wczuć w tekst czytanego utworu. Cały
zatem wysilek pracy szkolnej powinien zmierzać do skupienia
uwagi uczniów na dany tekst; unikać zaś należy wszystkiego, co
myśl ucznia od niego odwodzi, uwagę jego rozprasza. Cóż się je-
dnak dzieje na lekcji autora, w której chodzi nam przedewszyst-
kiem o przekład, i to nie tylko przekład, stwierdzający rozumienie
myśli, ale t. zw. wzorowy przekład? Oto ledwie uczeń przeczyta
zdanie i przy pomocy nauczyciela usunie trudności leksykalne i syn-
taktyczne, ewentualnie przeprowadzi analizę zdania, rozpoczyna się
praca nad przekładem. Surowy przekład ucznia, nakrywający
wiernie tekst oryginału, poczyna się prostować, przekształcać i wy-

---

⁶⁾ Szczegółową analizą wartości przekładu, towarzyszącego lek-
turze klasyków w szkole, zajmuje się J. Krassnig w rozpr. p. t. „Ist das
Übersetzen für den erfolgreichen Betrieb der klassischen Lektüre unent-
behrlich?“ (W Lehrproben und Lehrgänge, t. VIII., zes. 33). Autor dowodzi
w niej, że przekład szkolny utrudnia w niemałym stopniu osiągnięcie po-
żądanych rezultatów w nauce filologii i radzi czytać przeważnie bez prze-
kładu. Z tej rozprawy czerpię w części argumenta, przemawiające przeciw
stałemu uprawianiu przekładu przy lekturze.

gładzać, wyrażenia mniej stosowne zastępować stosowniejszemi, przedstawiać porządek wyrazów, zmieniać połączenie zdań i t. d., aby doprowadzić do możliwie poprawnego oddania myśli w języku ojczystym. Ależ z chwilą, gdy miejsce oryginału zajął przekład, substratem dalszej pracy jest już nie tyle oryginał, ile przekład polski, uczeń zatem traci bezpośrednią styczność z tekstem. Można więc bez przesady powiedzieć, że to — skądinąd bardzo kształtujące zajęcie — odwodzi nas od właściwego zadania, którym jest przede wszystkim bezpośrednio wnikanie w treść i formę autora. Kiedy po mozolnem przebijaniu się przez las wiadomości gramatycznych zbliżymy wreszcie ucznia do tej krynicy, z której ma tryśnąć ożywczy strumień myśli klasyków, — zamiast pozwolić im bezpośrednio działać na umysł, zamiast otwierać oczy i uszy uczniów na piękną formę i wyrażone w niej cenne myśli, my w lot każdą myśl przenosimy na język polski, oblekając ją w szatę, która często zgoła nie przystaje do korpusu, i w miejsce oryginału podsuwamy uczniowi surogat i z niego dopiero każemy mu czytać myśl autora.

Doświadczenie wykazuje także inną ujemną stronę ciągłego tłumaczenia. Oto pociąga ono za sobą ciągłe rwanie toku myśli. Mozaikowa praca nad przekładem unosi myśl ucznia nieraz daleko od tekstu i tak rozprasza jego uwagę, że nie pozwala mu wrócić z łatwością do przerwanej wątku, utrudnia więc w rezultacie konsekwentne zdążanie za myślą autora i sprowadza zubożenie dla treści. Jakże często po mozolnym przekładzie kilku zdań musimy na nowo z trudem wiązać przerwane nici i odszukiwać związek myśli, uroniony wśród drobiazgowej pracy nad przekładem. Częściowo tylko uchyla tę trudność powtórzenie w całości dokonanego przekładu.

Zważmy dalej, że praca nad przekładem, jeśli ma być prowadzona z żywym udziałem uczniów, a tylko wtedy jest dydaktycznie usprawiedliwionem zajęciem szkolnem, musi z natury rzeczy pochłaniać bardzo wiele czasu. Cierpi zaś na tem albo tempo lektury albo pogłębienie tekstu drogą wszechstronnego wyjaśnienia go uczniom. A przecież i w jednym i drugim wypadku szkoda dla rzeczy wielka. Tempo lektury musi być różne i dlatego, aby utrzymać u uczniów żywy interes dla treści, i dlatego, aby dać mu poznać możliwie większe całości z arcydzieł klasycznych, a przez to stworzyć pełniejszy obraz kultury starożytnych. Nie mniej ważną jest rzeczą wszechstronne objaśnienie tekstu. Wbrew powtarzanemu nieraz twierdzeniu, że dobry przekład jest najlepszem objaśnieniem, musimy nieraz obok przekładu i treść i formę danego miejsca uczynić przedmiotem osobnych wyjaśnień. I nie

kończy się rzecz na wyjaśnieniach gramatycznych i rzeczowych w rodzaju tych, jakie przeważnie znajdujemy w komentarzach do wydań klasyków, ani na wyjaśnieniu związku myśli. Wypadnie ponadto różnorodne zjawiska, fakta, stosunki, omawiane w lekturze, zbliżyć i uprzyścić dla wyobraźni uczniów, której często zupełnie brakuje apercypcyjnej podstawy do pochwycenia rzeczy, ułatwić ich zrozumienie przez stosowne porównania, wykazanie podobieństwa lub różnicy między stanem rzeczy dawnym a dzisiejszym: słowem uchylać na każdym kroku możliwość tworzenia się w umysłach uczniów fałszywych pojęć. Wszystkie pojęcia i obrazy, które następuje lektura, powinny się rysować plastycznie w wyobraźni uczniów i łączyć z wolna w coraz pełniejszy obraz istotnych znamion kultury klasycznej, jeśli ideał poznania jej z lektury niema być utopią. Nauczyciel, dbający o tę ważną stronę w nauce filologii, będzie przy każdej sposobności odwoływał się do reminiscencji z poprzedniej lektury i wiązał je z nową rzeczą. Nie dość na tem, czytając partycję z większego dzieła jakiegoś autora lub jeden jego utwór, będzie miał ciągle na oku całość dzieła, całego pisarza, całą epokę, do której autor należy, i sięgnie nieraz poza ramy danej lektury, by przytoczyć uczniom ustęp z innej partycji tego samego dzieła lub innego utworu tego samego pisarza lub pokrewnego mu kierunkiem twórczości autora, aby czy jakieś zjawisko, ważne pod względem kulturalnym, lepiej oświetlić, czy pomódz do zrozumienia stanowiska lub poglądów danego pisarza, czy aby stworzyć pełniejszy obraz danej epoki⁷⁾. Skrętny nauczyciel sięgnie też niejednokrotnie dla ilustracji treści lub formy do arcydzieł literatury nowszej, aby wykazać łączność duchową między światem starożytnym a czasami nowszymi. Sądzę, że tylko tak pojęty sposób objaśniania lektury może nas zbliżyć do ideału stworzenia w umysłach uczniów jasnych i pełnych obrazów kultury starożytnej. Z drugiej strony przyznać trzeba, że wymaga on rozległego panowania nad przedmiotem i wielkiego nakładu pracy ze strony uczącego, a w szkole wymaga daleko więcej czasu, niż go pozostaje przy obecnym sy-

---

⁷⁾ Tak przy sposobności lektury Horacego można i powinno się dać uczniom poznać próby liryki greckiej, przez przygodne przeczytanie kilku utworów Catulla dać uczniom wyobrażenie o tym największym, a tak różnym od wenuzyjskiego poety, liryku rzymskim, przy czytaniu ód Horacego filozoficznej treści odszukać pokrewne miejsca z „Listów“. Lektura Tacyty następuje możliwość wykazania głębi i formy artystycznej tego pisarza przez przytoczenie n. p. wyjątków ze Suetoniusa. Czytając jakiś traktat filozoficzny Cicerona, możemy nieraz illustrować rzecz wyjątkami z innych dzieł jego i t. d.

stemie, który największą część lekcyi wypełnia pracą nad przekładem.

Jeśli zatem czas, poświęcony w szkole przekładowi, jest tak drogo okupiony, to rozważmy, czy z innych względów zasługuje przekład na to przeważne stanowisko w lekturze.

Nie da się zaprzeczyć, że praca nad przekładem jest osobną sztuką, która da się uprawiać jedynie na podstawie bardzo gruntownej znajomości języka i pisarza, którego przekładamy, nadto głębokiego i nader tkliwego poczucia tego języka, na który go przekładamy, a co najważniejsza, specjalnego talentu. Dobrym tłumaczem poety może być tylko poeta, jeśli tłumaczenie nie ma zupełnie zatracić nastroju, tonu i charakteru oryginału. Mamy dosyć przekładów w naszej literaturze, ale jakże niewiele takich, które dosięgają wyżyn oryginału. Posłuchajmy trafnych w tej mierze uwag Wilamowitza⁸⁾: „Es (das Übersetzen) ist kein freies Dichten; das dürften wir nicht, gesetzt, wir könnten es. Aber der Geist des Dichters muß über uns kommen und mit unseren Worten reden. Die neuen Verse sollen auf ihre Leser dieselbe Wirkung tun, wie die alten zu ihrer Zeit auf ihr Volk...“ w innem zaś miejscu⁹⁾: „Es gilt... den Buchstaben verachten und dem Geiste folgen, nicht Wörter noch Sätze übersetzen, sondern Gedanken und Gefühle aufnehmen und wiedergeben. Das Kleid muß neu werden, sein Inhalt bleiben. Jede rechte Übersetzung ist Travestie. Noch schärfer gesprochen, es bleibt die Seele, aber sie wechselt den Leib: die wahre Übersetzung ist Metempsychose.“¹⁰⁾ Każdy przyzna, że w słowach tych niema przesady. Tylko głębokie odczucie oryginału i przelanie duszy utworu w przekład może w nas wywołać te same dreszcze wzruszeń estetycznych, co oryginał. Przekład, chwytający tylko słowa i zewnętrzne cechy, będzie zawsze parodią. Otóż tę sztukę, stawianą prawie na równi z oryginalną twórczością, chcemy uprawiać w szkole. Powołani i niepowołani uprawiamy ją wszyscy.

---

⁸⁾ Reden und Vorträge, wyd. 2. Berlin, 1902, traktat p. t. „Was ist Übersetzen“, str. 6.

⁹⁾ w miejscu przyt. str. 7 i n.

¹⁰⁾ Por., co pisze W. Humboldt do tłumacza Szekspira, Aug. Willh. Schlegla, przyt. w książce P. Cauera, Die Kunst des Übersetzens, Berlin, 1903, str. 3.: „Alles Übersetzen scheint mir schlechterdings ein Versuch zur Auflösung einer unmöglichen Aufgabe. Denn jeder Übersetzer muß immer an einer der beiden Klippen scheitern, sich entweder auf Kosten des Geschmacks und der Sprache seiner Nation zu genau an sein Original, oder auf Kosten seines Originals zu sehr an die Eigentümlichkeit seiner Nation zu halten. Das Mittel hierzwischen ist nicht bloß schwer, sondern geradezu unmöglich.“

Pracujemy z wysiłkiem, przygotowujemy się, wertując pokrewnych pisarzy w naszej literaturze, zbieramy skwapliwie trafne wyrazy i zwroty dla oddania oryginału, ale jakże rzadko możemy o naszym przekładzie powiedzieć, że oddaje naprawdę oryginał. In magnis et voluisse sat est — to często jedyna pociecha. A jeśli mamy pełną łatwość w przekładaniu jednego autora, czy stać nas na to, by dobrze oddawać także innych autorów?¹¹⁾ Czy nie poprzestajemy często z konieczności na znośnem ledwie dla ucha ułożeniu przekładu, aby tylko nie obrażać poczucia językowego uczniów? Czy w najszcześniejszym wypadku mozaika, złożona z reminiscencyi literackich, może zasługiwać na miano prawdziwego przekładu? Jakże niewielu z nas może powiedzieć, że tłumaczy dobrze Homera! Jeżeli gdzie, to przy tym autorze, jak klątwa, cięży na przekładzie wyrok: Die Übersetzung ist der Tod des Verständnisses. (Słowa M. Haupta.)

Do tej trudności, tkwiącej w samej istocie przekładu, przyłączają się jeszcze inne. Pragnąc przekładowi naszemu w szkole nadać cechy poprawności językowej, musimy nieraz i w szczegółach i w całej budowie zdania wprowadzać daleko idące zmiany i znacznie odbiegać od formy oryginału. Ta praca w szkole ma tylko wtedy wartość dydaktyczną, jeśli po pierwsze ogół uczniów bierze w niej czynny udział, powtórę, jeśli każda odstępstwo przekładu od formy tekstu znajdzie należyte poparcie i uzasadnienie. O pierwszy efekt nie zawsze łatwo. Finezye stylistyczne wymagają bardzo tkliwego poczucia językowego, to też zazwyczaj mały tylko procent uczniów da się do tej pracy wciągnąć, reszta ogranicza się zazwyczaj do roli biernych słuchaczy. Nie łatwo też każdym razem o przystępne dla uczniów uzasadnienie potrzeby odstąpienia w tym lub owym względzie od tekstu, skoro często jedynym kryterjum, na którym się opieramy, jest nasze poczucie językowe.

Dodajmy trudności techniczne. Uczniowie muszą opracowany w szkole przekład zatrzymać w pamięci, gdyż według Instrukcyi uczący domagać się powinien od ucznia, by umiał tekst, przerebiony w klasie, podać na lekcyi następnej w płynnym i stylistycznie zupełnie poprawnym przekładzie. Im poprawniejsze i gładsze było tłumaczenie szkolne, tem większa dla ucznia trudność w zapamiętaniu go bez pomocy notatek, a czynienie ciągłych zapisków w szkole w czasie tej pracy, której każdy uczeń powinien

---

¹¹⁾ Por. Wilamowitz, Ks. przyt., str. 10., uw. 2.: „Wem gegeben ist, das Ethos des Orlando zu treffen, dem wird versagt sein, das Dantes wiederzugeben. Man kann nicht correggiesk und giottesk zugleich malen.“

być całą duszą oddany, toruje drogę zgubnemu mechanizmowi, który w szkole należy zwalczać wszelkimi siłami.

Wreszcie korzyść, jaka ma z tej pracy płynąć dla języka ojczystego, jest zdaniem naszym przeceniona. W tworzeniu przekładu szkolnego nie podobna ustrzedz się czynienia raz po raz ustępstw na rzecz to jednego, to drugiego języka. O ile do tych ustępstw zagnała się język polski, o tyle przekład jest złą szkołą języka dla uczniów. Jakże wytłómaczyć, że uczniowie mimo tyloletniego, często bardzo wyłożonego wysiłku ze strony uczącego, przecież dają liche pod względem stylistycznym przekłady na piśmie? Nawet ci, których wypracowania polskie świadczą o znacznym opanowaniu formy, przystępując do przekładu, popadają zaraz w t. zw. „żargon szkolny“ i kaleczą język nielitościwie.

Oto zdaniem naszym niekorzystne strony stałego pielegnowania przekładu, który w regule pochłania największą część lekcyi, a przecież jest tylko jednym ze środków, a nie jedynym środkiem do osiągnięcia celu nauki.

A więc usunąć przekład zupełnie i zastosować w nauce filologii metodę powszechnie dziś przyjętą w nauczaniu obcych języków żyjących? Więc czytać, zapomocą stosownych pytań, możliwie bez pośrednictwa ojczystego języka, doprowadzać do rozumienia treści i formy, żądać zdawania sprawy z rzeczy czytanej, a tak przez ciągle wczytywanie się i mówienie obcym językiem prowadzić ucznia do jak najprędzszego opanowania języka, by lektura mogła się toczyć coraz żywszem tempem, dając przez to uczniom możliwość poznania większych całości i zyskania szerszego poglądu na kulturę starożytną?

Tak daleko iść nie można. Cel bowiem nauki w obydwu wypadkach jest zgoła odmienny. W nauce obcych języków żyjących pierwszym i głównym celem jest doprowadzenie uczniów w jak najkrótszym czasie do praktycznego używania języka. Do tego celu zdąża się najprościej przez czytanie i mówienie z uczniami na temat czytanej rzeczy. Wzrok, słuch i mowa pracują razem, by nauczyć rozumieć i używać obcego języka. Inne ma cele nauka filologii klasycznej. Bo naprzód nie jest jej zadaniem zapewnienie wprawy w używaniu języka. Odpada zatem potrzeba prowadzenia intensywanych ćwiczeń w posługiwaniu się nim w nauce. Natomiast musi się zajmować ścisłą analizą formy i treści. Konieczność ścisłego wnikania w formę wpływa ze stanowiska, jakie zajmuje filologia, będąc osią wykształcenia językowego. Nie może

tego zadania spełnić język ojczysty z powodu już wyżej przytoczonego, oraz dlatego, że rozporządza daleko mniejszą liczbą godzin. Nauka zaś obcych języków żyjących dlatego właśnie może się odbywać metodą wyżej skreśloną, bez obawy powierzchowności, iż znajdzie olbrzymią pomoc w nauce filologii, która daje uczniom ściśle rozumienie stosunków gramatycznych. Gruntowna zaś analiza treści jest znowu w nauce filologii konieczna z powodu, iż wprowadza młodzież w czasy odległe, świat pojęć odmiennych, sferę obcych dla ucznia stosunków; napotyka więc trudności, z którymi nie walczy nauka języków żyjących, podając w lekturze obrazy kultury współczesnej, a więc bliższe i łatwiejsze do zrozumienia dla ucznia. Musj więc filologia, jak dotąd, i nadal spełniać mniej efektowne — co prawda — i przez ogół niedoceniane, ale nader ważne i konieczne zadanie: budowania z jednej strony podstaw wykształcenia językowego, z drugiej nader gruntownego wnikania w treść lektury, aby dać uczniom możliwie jasny obraz kultury starożytnej w głównych zarysach.

Póki to zadanie będzie w gimnazyum spoczywało na filologii klasycznej, nie obejdzie się jej nauka ani na stopniu niższym, ani wyższym bez prób przenoszenia myśli w obcym wyrażonych języku na język ojczysty¹²⁾. Sądźmy tylko, że ten środek dydaktyczny wymaga ze względów wyżej podniesionych ograniczenia.

Przedewszystkiem możnaby zdaniem naszym przeważnie poprzestawać na tej formie przekładu, która wystarcza do sprawdzenia, że uczeń zrozumiał myśl i związek gramatyczny, a więc na przekładzie dosłownym. Takim bywa już dziś przekład w tak zw. kursorycznej lekturze, której konsekwentne prowadzenie w łacinie od kl. III., w języku greckim od II. półroczka kl. V. polecono w nowym planie dla gimnazyów. Można też nieraz poprzestać na przetłómaczeniu tylko części zdania, przedstawiającej jakąś trudność czy w formie czy treści, nakoniec w pewnych wypadkach usunąć nawet zupełnie pośrednictwo przekładu. Próby czytania klasyków łacińskich bez przekładu polecono w nowym planie na str. 13. w słowach: „Neben die Stegreiflektüre tritt in der VII. und VIII.

---

¹²⁾ Krassnig w rozpr. cyt. str. 92 i n. stara się dowieść, że już na najniższym stopniu można czasem zaniechać przekładu, a później przy lekturze usunąć go zupełnie i tylko uciekać się do jego pomocy tam, gdzie przekład rzeczywiście najkrócej i najjaśniej rzecz tłómaczy. — Projekt Krassniga, idący w istocie zbyt daleko, spotkał się z nieprzychylną oceną. O. Tumlriz w Österreich. Mittelschule, roczn. 8., 1894, na str. 9. i n. sądzi, że z systemem tym wtargnęłaby do nauki filologii płytkość i powierzchowność.

Klasse gelegentlich die Übung im lesenden Erfassen einer leichteren Stelle ohne zu übersetzen.“

Ten ostatni sposób czytania, jako nowo wprowadzony do lektury klasyków łacińskich, chcę bliżej rozpatrzyć. A naprzód czy jest możliwy? Na pewne tak. Uczniowie, posiadający gruntowną znajomość elementów gramatycznych, dość znaczny zapas wokabułu i pewną wprawę w przekładaniu autora, są zdaniem naszym przygotowani do takiej lektury. Jeśli zajmując ucznia lekturą kursoryczną domagamy się, po usunięciu jeno trudności leksykalnych, doraźnego przekładu, to wymaganie zrozumienia nietrudnego tekstu, po uważnem przeczytaniu go bez tłumaczenia, nie wznosi się wyżej. Próbowałem tej metody w praktyce. Czytając przed rokiem IV. mowę przeciw Werresowi w klasie VII., posługiwałem się nią w znacznej części i nie dostrzegłem, by skutkiem usunięcia przekładu wkradała się powierzchowność i niedokładność w rozumieniu tekstu.

Spróbujmy nakreślić pokrótce drogę postępowania przy tak prowadzonej lekturze. Dany ustęp z autora łacińskiego, stanowiący pewną zamkniętą pod względem treści całość, czytam z bardzo wyraźnem uwydatnieniem myśli, zrazu sam; później, kiedy uczniowie nabiorą pewnej wprawy w bezpośredniem chwytaniu myśli, czyli po kilku próbach czytania bez przekładu, powołuję do odczytania ustępu ucznia, polecając mu czytać tekst powoli i bardzo wyraźnie oddzielać w czytaniu grupy wyrazów, myślą z sobą związanych, oraz uwydatniać istotne części zdania. Sposób czytania, rozumny lub mechaniczny, daje mi zaraz miarę, czy uczeń zrozumiał rzecz w całości, czy tylko częściowo, czy zgoła nie pochwycił myśli. Następuje egzamin z treści (trudności leksykalne i konstrukcyjne, jeśli są w tekście, usuwam przed odczytaniem miejsca, przy pomocy uczniów). Drogą stosownych, celowo dobranych, zagadnień stwierdzam zrozumienie tekstu. Uczniowie, patrząc w tekst, dają żądane wyjaśnienia. Przy tych pytaniach posługuję się częściowo językiem łacińskim, domagając się wówczas także od uczniów odpowiedzi w tym samym języku. Zadaniem tej części lekcji jest zupełne rozjaśnienie tekstu. Ilekroć mam jeszcze wątpliwości co do jasnego pochwycenia czy związku gramatycznego czy myślowego, żądam podania tej części tekstu w języku polskim. Z kolei żądam od uczniów zdania sprawy z całości treści, nawiązując wyjaśnienia rzeczowe lub estetyczne w miarę potrzeby. Zamykam rzecz, polecając jednemu lub kilku uczniom odczytać poprawnie cały ustęp.

W tem czytaniu końcowem powinno się przebijać zupełne zrozumienie myśli. Przystwojenie sobie dokładne nowych wokabul i zwrotów, ponowne dokładne rozpatrzenie tekstu i utrwalenie w pamięci nawiązanych do ustępu wyjaśnień, wreszcie kilkakrotne przeczytanie tekstu z zupełnem zrozumieniem — jest przedmiotem przygotowania domowego. Egzamin na następnej lekcji domagać się będzie od ucznia ścisłego zdania sprawy z wątku treści, do tego nawiąże się egzamin ze słów i zwrotów, potem zażąda się odczytania całego tekstu, świadczącego o zupełnem zrozumieniu go. Tu pora zagadnąć jeszcze uczniów o pewne szczegóły, dotyczące formy i treści ustępu, ewentualnie zażądać na próbę przekładu jakiegoś miejsca.

Że ta droga postępowania przy lekturze nie uwalnia nauczyciela od bardzo dokładnego przysposobienia lekcji i pod względem rzeczowym i metodycznym, to pewna. Wypadnie każdym razem bardzo sumiennie rozpatrzyć dane miejsce, przedewszystkiem, czy pozwala na taki sposób traktowania go w szkole, czy raczej domaga się przekładu w całości; jeśli uznamy go za nadający się do czytania bez przekładu, ułożyć formę i następstwo pytań, aby nie pominać żadnej rzeczy, potrzebującej wyjaśnienia. Tylko w ten sposób zdołamy się uchronić od zarzutu powierzchowności w prowadzeniu lektury, a uczniów utwierdzimy w przekonaniu, że żadne, choćby najmniejsze, niezrozumienie tekstu nie ujdzie uwagi, że to jest tylko inna forma równie gruntownej lektury, jak ta, której towarzyszy ciągły przekład.

Kiedyż możnaby rozpocząć próby tego rodzaju lektury? Sądzimy, że znacznie wcześniej, niż dopuszcza je plan najnowszy dla gimnazyów, że znakomicie nadają się do tego już Pamiętniki Cezara pod koniec II. półrocza w klasie IV. Uczniowie posiadają już zupełną znajomość podstawnych wiadomości gramatycznych, dzięki lekturze 2-letniej mają już także wprawę w tłumaczeniu łatwiejszych miejsc. Z autorem oswojeni są również, zajmując się nim od początku roku; styl prosty i jasny tego pisarza, proste i typowe konstrukcje, nader przejrzysta budowa zdań, treść arcyprzystępna i powtarzająca się w szczegółach czynią Cezara doskonałym terenem do próbowania uczniów w lekturze bez przekładu. Łatwiejsze partye z Liwiusza w klasie V., Sallustiusa, zwłaszcza Wojna Jugurtyńska, w kl. VI., partye z mów Cicerona dostarczają również niemało sposobności do takiej lektury. Na tych próbach zaprawieni, uczniowie nie napotkają wielkich trudności przy analogicznem traktowaniu lektury innych także autorów.

Jakież korzyści przedstawia ten sposób czytania? Oto

wszystkie te, jakich nie może dać lektura, posługująca się stale przekładem. Przedewszystkiem zmusza i przyzwyczajają ucznia do bezpośredniego chwytania myśli, przez co nie tylko zaostrza zmysł szybkiego orientowania się w danym autorze i języku, ale wogóle w uważnem i myślącym czytaniu. Nadto skupiając i zatrzymując uwagę ucznia na tekście, pozwala mu bez przeszkody podążać za tokiem myśli i żywiej zająć się treścią, a prócz tego daje większą możliwość wniknięcia w język i wczytania się w autora. Bez uszczerbku dla gruntowności w rozumieniu formy i treści można też z czasem tym trybem czytania znacznie przyspieszyć tempo lektury. Dodaję „z czasem“, gdyż zrazu trzeba się bardzo ściśle przekonywać o tem, czy uczniowie w zupełności dany tekst rozumieją, aby uchylić wszelką powierzchowność. Z rosnącą wprawą w orientowaniu się w nowym tekście uczniowie nabiorą także więcej ufności w swe siły, a tej pewności bardzo brak naszym uczniom, głównie dzięki faktowi, że tak rzadko dajemy im sposobność do próbowania się w samodzielnem czytaniu. Przy lekturze prywatnej, na którą ten ciężar składamy w największej części, uczeń ograniczony wyłącznie na własne siły, a nie zaprawiony do samodzielnej pracy, zbyt łatwo ulega pokusie posługiwania się środkami pomocniczymi, często bardzo wątpliwej wartości. Wreszcie taki sposób traktowania lektury uchyla potrzebę czynienia ciągłych zapisków w szkole i mechaniczne często memorowanie przekładu.

Że ta metoda czytania autorów, zastosowana w lekturze na całej linii, mogłaby przy niekorzystnych warunkach wprowadzić łatwo niepożądaną pobieżność w lekturze, nie przeczę i dlatego, choć wierzę w jej skuteczność, nie śmiałybym czynić jej regułą w czytaniu. Przekład musi i nadal towarzyszyć stale lekturze autora w jej stadyum początkowem i później tak długo, dopóki uczniowie nie poznają się dobrze z jego właściwościami i nie nabiorą pewnej wprawy w rozumieniu go dokładnem; do niego wrócić wypadnie każdym razem, gdy miejsce nastęrczy szczególne trudności. Wreszcie stosuje się metodę tłumaczenia na język polski we wszystkich takich miejscach, które są szczególnie charakterystyczne pod względem stylistycznym, a przez to nadają się szczególnie do uwydatnienia różnic stylowych obydwu języków. Będą to przygodne ćwiczenia stylistyczne, jakie dopuszcza plan dla gimnazjów na godzinach gramatyki od klasy VII. począwszy. Tu znajdzie uczący sposobność do wprowadzenia uczniów w technikę artystycznego przekładu, biorąc za podstawę jakąś szczególnie udatną próbę, i rozpatrzenia środków, jakich używa tłumacz-artysta, aby wydobyć myśl oryginału.

Skreślony sposób prowadzenia lektury może obok podniesionych wyżej korzyści wprowadzić także pewną świeżość i urozmaicenie do lekcji: czynnik tak bardzo pożądany w dydaktyce szkolnej wogóle, a w szczególności w nauce filologii klasycznej, która z natury swego idealnego zadania nie przedstawia dla uczniów równie uchwytnych i namacalnych korzyści, jak inne przedmioty, i dlatego właśnie wymaga tem więcej ożywczego elementu w sposobie jej traktowania.

Wiktor Schmidt.

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

Grono nauczycielskie.

a) Zmiany.

Ustąpili z Grona z początkiem roku szkolnego :

1. Prof. Józef Góral, zamianowany przez c. k. galic. Radę Szk. kraj. (rozp. z d. 13. paźdz. 1909, l. 39.691) profesorem w nowo otwartem gimnazyum w Gródku Jagiellońskim.
2. Egz. zast. Jan Heczko, zamianowany przez c. k. galic. Radę Szk. kraj. (rozp. z d. 10. września 1909, l. 33.882) zast. naucz. w II. szkole realnej w Krakowie.

Weszli w skład Grona z początkiem roku szkolnego :

1. Edward Klich, zamianowany rzecz. naucz. w tut. zakładzie (rozp. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 27. sierpnia 1909, l. 28802).
2. Stanisław Gąsienica-Gronikowski, zamianowany zast. naucz. w tutejszym zakładzie (rozp. c. k. śl. Rady Szk. kraj. z d. 11. listopada 1909, l. I—1160).

Od 5. marca 1910 Alfred Wątorski, mianowany zast. naucz. w tut. zakładzie (rozp. c. k. śl. Rady Szk. kraj. z d. 21. marca 1910, l. I—392/1).

Na urlopie byli :

1. Prof. Dr. Ernest Farnik, (rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z d. 26. lutego 1910, l. II—699/5), zamianowany prowizor. c. k. inspektorem okręgowym dla szkół polskich okręgu Frysztackiego i Frydeckiego od d. 1. marca począwszy.
2. Ks. Londzin Józef, profesor, poseł do Rady Państwa.
3. Prof. Franciszek Popiołek, urlopowany na czas II. półroczia dla studyów naukowych (rozp. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 31. grudnia 1909, l. 49.890).

Pozostali na stanowisku zast. nauczycieli :

Engelbert Kermel, (rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z d. 30. września 1909, l. I—960/1).

Józef Król, (rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z d. 30. września 1909, l. 1—959/1).

Karol Słonka, (rozp. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 4. sierpnia 1909, l. 32.187, Rady Szk. kraj. z d. 20. sierpnia 1909, l. 1—810/1).

Jan Wójcik, (rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z d. 3. listopada 1909, l. 1—1143/7).

Do VIII. klasy rangi posunięto profesorów Jana Lubaczewskiego i Antoniego Panka, (rozp. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 9. lipca 1909, l. 23117 od 1. października 1909).

Zatwierdzono w zawodzie nauczycielskim profesorów Henryka Maurera, (rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z d. 25. paźdz. 1909, l. 1—542/2), Wojciecha Zycha, (rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z d. 2. lutego 1910, l. 1—102).

Zamianowano rzeczywistym nauczycielem religii w charakterze nauczyciela głównego przy c. k. seminarium nauczycielskiem w Cieszynie ks. Rudolfa Tomanka, (rozp. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 2. kwietnia 1910, l. 1100).

b) Skład grona naucz. z końcem roku szkolnego 1909/10 i rozdział przedmiotów.

1. Schmidt Wiktor, dyrektor, członek c. k. Rady Szk. kraj., zawiadowca zbiorów archeologicznych, uczył języka łacińskiego w klasie VIII. 5 g. od d. 5. marca 1910, także propedeutyki filoz. w klasie VII. 2 i VIII. 2, tygodniowo godzin 9.
2. Farnik Ernest, dr. fil., profesor, odznaczony złotym krzyżem zasługi z koroną, uczył jęz. niem. w I A 6, IV. 4, VII. 4, prop. fil. w VII. 2, VIII. 2, tyg. godz. 18 do d. 1. marca 1910; odtąd uwolniony od pełnienia obowiązków w zakładzie sprawował urząd c. k. inspektora szkół okręgowego.
3. Galicz Jan, profesor, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla uczniów, gospodarz klasy III., uczył języka łacińskiego w klasie III. 6, niemieckiego w klasie V. 4, VI. 4 i VII. 4, tyg. godzin 18.
4. Klich Edward, nauczyciel, gospodarz klasy I A, uczył jęz. łacińskiego w I. A 8, polskiego w I. A 4, IV. 3, V. 3, tyg. godz. 18, od d. II. półroczu począwszy także jęz. polskiego w III. 3, tyg. godz. 21.
5. Ks. Londzin Józef, profesor w VIII., randze, poseł do Rady państwa — na urlopie.
6. Lubaczewski Jan, profesor w VIII. randze, gospodarz klasy VII., od II. półroczu także klasy V., uczył języka łacińskiego w klasie II. A 7, VII. 5, greckiego w V, 5, kaligrafii w klasie I A, I B, tyg. godz. 19.
7. Maurer Henryk, profesor, zawiadowca polskiej biblioteki uczniów (dla klas VI., VII., VIII.), gospodarz klasy IV., uczył języka łacińskiego w klasie IV. 6, polskiego w klasach VI. 3, VII. 3, VIII. 3, tyg. godzin 15.

8. Panek Antoni, profesor, w VIII. randze, zawiadowca biblioteki dla ubogich uczniów, tudzież zbioru komentowanych wydań klasyków łacińskich i greckich dla prywatnej lektury uczniów, gospodarz klasy VIII., uczył języka łacińskiego w kl. V. 6, VI. 6, greckiego w IV. 4, VIII. 5, tygodniowo godzin 21.
9. Popiołek Franciszek, profesor w VIII. randze, gospodarz klasy V., uczył geografii w I. B 2, II. A 2, III. 2, IV. 2, V. 1, historii w II. A 2, III. 2, IV. 2, V. 3, tyg. godzin 18. W II. półroczu był na urlopie.
10. Ks. Stonawski Jan, profesor, uczył rel. ewang. w klasach I.—VIII. po 2 godziny, nadto miewał egzorty w niedziele, tyg. godz. 18.
11. Ks. Tomanek Rudolf, rzeczywisty nauczyciel rel. katolickiej w charakterze nauczyciela głównego c. k. seminaryum nauczycielskiego w Cieszynie, uczył rel. katol. w klasach I.—VIII. po 2 godz., nadto miewał egzorty w niedziele, tyg. godz. 18.
12. Wieźbicki Edmund, profesor, zawiadowca gabinetu fizykalnego, uczył matematyki w klasach III. 3, VI. 3, VII. 3, VIII. 2, fizyki w klasie VII. 4, VIII. w I. półr. 3 godz., w II. półr. 4 godz., tyg. godzin w I. półr. 18, w II, półr. 19.
13. Wytrzens Jan, dr. fil., profesor w VII. randze, uczył jęz. greckiego w klasach III. 5, VI. 5, VII. 4, tyg. godz. 14.
14. Zych Wojciech, profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz klasy VI. uczył geografii w I. A 2, II. B 2, historii w II. A 2, VI. 4, VII. 3, VIII. w I. półr. 4 godz., w II. półr. 3 godz., począwszy od II. półrocza także geografii w I. B 2, tyg. godz. 18.
15. Gąsienica-Gronikowski Stanisław, zast. naucz., uczył matematyki w klasach I. A 3, II. A 3, II. B 3, IV. 3, V. 3, fizyki w klasie IV. 3, tyg. godz. 18.
16. Kermel Engelbert, zast. naucz., gospodarz klasy II. A, uczył jęz. niemieckiego w I. B 6, II. A 5, II. B 5, III. 4, tyg. godz. 20, od d. 5. marca 1910, jęz. niemieckiego w klasie II. A 5, III. 4, IV. 4, VII. 4, tyg. godz. 17.
17. Król Józef, zast. naucz., zawiadowca gabinetu geograficzno-historycznego, gospodarz klasy I. B, uczył w I. półroczu jęz. łacińskiego w I. B 8, jęz. polskiego w klasie I. B 4, III. 3, tyg. godz. 15, w II. półroczu jęz. łacińskiego w klasie I. B 8, geografii w II. A 2, III. 2, IV. 2, V. 1, historii w II. A 2, III. 2, IV. 2, V. 3, tyg. godz. 24.
18. Słonka Karol, zast. naucz., zawiadowca polskiej biblioteki uczniów dla niższego gimnazjum, gospodarz klasy II. B. uczył jęz. łacińskiego w kl. II. B 7, polskiego w II. A 4, II. B 4, tyg. godz. 15, od 5. marca jęz. niemieckiego w klasach I. A 6, I. B 6, II. B 5, tyg. godz. 17.

19. Wątorski Alfred, zast. naucz., uczył od 5. marca 1910, jęz. łacińskiego w II. B 7, polskiego w klasie I. B 4, II. A 4, II. B 4, tyg. godz. 19.
20. Wójcik Jan, egzam. zast. naucz., zawiadowca gabinetu przyrodniczego, uczył matematyki w klasie I. B 3, nauk przyrodniczych w I. A 2, II. B 2, II. A 2, II. B 2, V. 3, VI. 2, fizyki w III. 2, tyg. godz. 18.

c) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Dobesz Wilibald, nauczyciel muzyki w c. k. seminaryum nauczycielskiem, uczył śpiewu w 1 oddziale, tyg. 2 godz.
2. Sankiewicz Mieczysław, zast. naucz. w c. k. seminaryum naucz. w Cieszynie, uczył rysunków w 2 oddziałach, 4 godz. tyg. od 1. listopada 1909, do tego czasu udzielał tej nauki Niedoba Karol, prof. w c. k. szkole realnej.
3. Wójcik Jan, egz. zast. naucz., uczył gimnastyki w 4 oddziałach, 8 godz. tyg.

II.

Studzy szkolni.

Bury Tomasz, tercyan prowizoryczny.
Haratyk Jan, pomocnik.

III.

Plan nauki w roku szkolnym 1909|10.

A) Przedmioty obowiązkowe.

Wszystkich przedmiotów obowiązkowych oprócz religii, języka polskiego i niemieckiego uczono według nowego planu, wydanego dla gimnazyów klasycznych przez Wys. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 20. marca 1909, l. 11.662, w klasach od I.—V. W matematyce w kl. V. przerabiano z arytmetyki materyał przepisany w nowym planie dla klasy IV. i V. z odpowiednimi skróceniami, z geometrii materyał przepisany w nowym planie dla klasy IV.; fizyki uczono w klasie IV. według dawnego planu.

Nauki religii katolickiej, oraz języka polskiego i niemieckiego udzielano w Zakładzie według planu obowiązującego w c. k. gimnazyach galicyjskich z wykładowym językiem polskim (co do jęz. polskiego i niemieckiego na podstawie upoważnienia Wys. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 12. sierpnia 1909, l. 31.973).

Co do liczby pisemnych wypracowań stosowano się w języku polskim do odnośnych wymagań w normalnym planie dla języka wykładowego, w języku niemieckim do osobnego polecenia Wys. c. k. Min. z d. 4. grudnia 1909, l. 47.389.

Nauki religii ewangelickiej udzielano według następującego przez dotyczące Władze kościelne zatwierdzonego planu:

Klasa I. Historje biblijne Starego Testamentu. Mały katechizm dra Marcina Lutra: Dziesięć przykazań i artykuły wiary chrześcijańskiej.

Klasa II. Historje biblijne Nowego Testamentu. Mały katechizm dra Marcina Lutra: Ojciec nasz i Sakramenta.

Klasa III. Nauka wiary chrześcijańskiej. Dzieje apostołskie.

Klasa IV. Obrazy z historii kościoła ewangelickiego. Kazanie na górze i podobieństwa Pana Jezusa.

Klasa V. Historia kościoła chrześcijańskiego, wieki dawne i średnie. Introdukcja do ksiąg Starego Testamentu.

Klasa VI. Historia kościoła chrześcijańskiego od reformacji aż do najnowszych czasów. Introdukcja do ksiąg Nowego Testamentu.

Klasa VII. Dogmatyka i etyka.

Klasa VIII. Nauki symboliczne kościoła ewangelickiego. Konfesyja augsburska.

Przegląd godzin

obowiązkowych w r. szk. 1909/10.

Przedmiot	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2	16
J. łaciński	8	7	6	6	6	6	5	5	49
J. grecki	—	—	5	4	5	5	4	5	28
J. polski	4	4	3	3	3	3	3	3	26
J. niemiecki	6	5	4	4	4	4	4	4	35
Geografia	2	2	2	2	1	—	—	—	9
Historja	—	2	2	2	3	4	3	} ^{1 p. 4} w II. pół. 3	20
Matem.	3	3	3	3	3	3	3		(19)
Nauki przyrodn.	2	2	—	—	3	2	—	—	9
Fizyka	—	—	2	3	—	—	4	} w I. pół. 3 w II. pół. 4. w II. pół. 13	12
Propedeut.	—	—	—	—	—	—	2		2
Kaligrafia	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Suma	28	27	29	29	30	29	30	30	232

Obowiązkowa lektura szkolna.

a) Z języka łacińskiego.

Klasa III.

Cornelius Nepos: Aristides, Miltiades, Themistocles, Epaminondas, Cimon, Thrasybulus, Conon, Alcibiades, Dion, Hannibal.

Klasa IV.

Caesar, De bello gall.: I. 1—29, II., IV., VII. (wyjątki).

Klasa V.

Livius, Ab urbe cond.: I. i XXI.

Ovidius (wyd. szk.): Met. ust. 5, 6, 11, 13, 18, 20, 22, 24; Fast. 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, Trist. 9; Epist ex. Ponto 5.

Caesar, De bello Gall.: VII, r. 15—55.

Klasa VI.

Sallustius, Bellum Jugurthinum.

Cicero: Or. in Catil. I.

Vergilius: Ecl. I. i V.; Georg II. v. 458—540, IV. v. 315—558. Aen. I., II.

Klasa VII.

Cicero: Pro Roscio Amerino; De imp. Cn. Pomp.;

Vergilius: Aen. II., IV., VI. (w wyjątkach), oraz ustęp z IX. ks.

Klasa VIII.

Tacitus: Annal. I., II., III., IV. (w wyjątkach).

Horatius: Carmina, epodi, satirae, epistolae (w wyborze).

b) Z języka greckiego.

Klasa V.

Ksenofont (według Chrest. Fiderera): Anab. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 13, Cyrop. 1, 9; Pamiętn. 1.

Homer: Iliada ks. I., VI. (wyd. szk.).

Klasa VI.

Homer: Iliady ks. VI., IX., XVI., XVIII., XXII. XXIV.

Herodot: ks. VII.

Klasa VII.

Demostenes: Fil. I.; Olint. I.; O pokoju.

Homer: Odyseja I., V., VI., VII., IX., XI.

Klasa VIII.

Platon: Obrona Sokratesa, Kryton.

Sofokles: Antygona.

c) Z języka polskiego.

Klasa V.

A. Mickiewicz: Pan Tadeusz; A. Fredro: Zemsta.

Klasa VI.

H. Sienkiewicz: Trylogia (Ogniem i mieczem, Potop, Pan Wołodyjowski).

H. Rzewuski: Listopad.

Pasek: Pamiętniki; Zabłocki: Sarmatyzm.

Klasa VII.

Niemcewicz: Powrót pośta; Małczewski: Marya; Mickiewicz: Konrad Wallenrod; Fredro: Śluby panieńskie; Słowacki: Balladyna, Kordyan, Anelli, Lilla Weneda.

Klasa VIII.

Kraśiński: Irydyon, Nieboska, Przedświt, Psalmi.

d) Z języka niemieckiego.

Klasa VI.

Goethe: Hermann und Dorothea; Lessing: Minna von Barnhelm.

Klasa VII.

Schiller: Jungfrau von Orleans; Goethe: Reineke Fuchs.

Klasa VIII.

Grillparzer: Das goldene Vließ; Goethe: Faust, I. cz.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

Śpiew: Oddział I. w 2 godz. tyg.: Ton, nuty i klucze, o głosach i rejestrach, o postawie przy śpiewie, wydobywaniu głosu i używaniu oddechu, rytm, znaki chromatyczne, gamy, budowa gam, melodia i harmonia, trójdźwięk, gamy ze swoimi trójdźwiękami tonicznymi, interwale, ozdobniki (przednutki), niektóre znaki, słownik najczęściej używanych wyrazów włoskich, odnoszących się do tempa i dynamiki. Ćwiczenie odstępów w obrębie oktawy. Pieśni na jeden i dwa głosy. Śpiewanie odpowiedniej gamy, najużywanych odstępów i głównych trójdźwięków. Początkowe wiadomości z nauki harmonii. Kanony na 3 głosy i t. d. z podręcznika Dietza (polec. reskr. c. k. Min. W. i. O. z 13. marca 1894 l. 2462 do użytku w szkołach średnich), nadto inne wybrane pieśni.

Rysunki: 4 godz. tygodn. Nauka odbywała się w 2 oddziałach.

Oddział I.: Rysowanie na białym papierze blokowym linii prostych, krzywych, koła, elipsy i linii ślimakowych, jako części składowych ornamentu krzywoliniowego, dalej zwykłych typów ornamentów według rysunku, kreślonego na tablicy przez nauczyciela. Rysunki te wykonywali uczniowie ołówkiem. Tło nakładano farbą akwarelową.

W półroczu drugim rysowano łatwe formy liści, formy stylizowane, tudzież formy, zaczerpnięte z wzorów, wydanych przez Ant. Andëla p. t.: *Der moderne Zeichenunterricht*. Nadto rysowano pojedyncze modele geometryczne z zastosowaniem perspektywy i głównych cieni.

Oddział II.: Rysowanie z modeli geometrycznych pojedynczo i w grupach z poglądu z zastosowaniem perspektywy i głównych cieni. Oprócz tego używano wzorów ornamentu roślinnego z dzieła: *„Die Pflanze von Sodoma“*. Nadto ćwiczyli się uczniowie w malowaniu liści i piór ptasich, przyczem pouczano ich o sposobie łączenia barw.

W półroczu drugim rysowano z trudniejszych modeli w grupach i ornamenta plastyczne podług modeli gipsowych na białym i szarym papierze, wykończano kredką czarną i białą.

Uczniowie z wyższych klas rysowali podług figuralnych odlewów gipsowych.

Akwarelą malowali uczniowie w pierwszym i drugim półroczu sprzęty domowe, naczynia greckie, barwne naczynia szklane, różne przedmioty z martwej natury z uwzględnieniem barw, światła i cieni.

W nauce brało udział z końcem roku ogółem 70 uczniów.

Gimnastyka: 8 godzin tygodniowo.

Oddział I. i II. (Uczniowie z klas I.—II.): Musztra: Tworzenie czwórek w miejscu i pochodzie z dwurzędu i dwuszeregu. Bieg do 3 minut z przerwami. Ruch jednostek w miejscu i w pochodzie. — Ćwiczenia wolne: Ruch ramion równostronny, równo- i różnokierunkowy. Ćwiczenia laskami drewnianymi i żelaznymi. — Ćwiczenia ciężarkami. Ruch nóg analogiczny do ruchu ramion. Wypady. Przysiady. Naginania tułowia we wszystkich kierunkach. — Ćwiczenia na przyrządach: drążku, poręczach, koniu, koźle, drabinie poziomej, pionowej, skośnej i na kółkach. — Woltyże okroczone, rozkroczone, kuczne, zawrotne. — Wymyki i wspierania. — Skok w wyż aż do 1·40 m z rozbiegu.

Oddział III. (klasa III. i IV.): Musztra: tworzenie dwurzędu, dwuszeregu, czwórek, pochody. Ćwiczenia wolne:

ruch ramion, nóg, tułowia, ćwiczenia laskami i ciężarkami. — Ćwiczenia na przyrządach (drażku, kółkach, poręczach): zwieszenia, podpory, wywijanie, przejście ze zwieszenia do podporu, wymyki, przemyki, wychwyty, wspierania, kołowroty, nadto różne kombinacye wymienionych ćwiczeń: na poręczach: wołyże, stanie, przewroty; na koniu: wołyże, podpory, wagi; na koźle: przeskoki; na stole: wołyże. Skoki w wyż i w dal. — Piramidy. — Ćwiczenia na ławeczce szwedzkiej.

Oddział IV. (klasa V. do VII.): Musztra: Tworzenie rzędu, dwurzędu, czwórek w miejscu i w pochodzie; zachodzenie i przybieranie. — Ćwiczenia wolne w miejscu: ruch ramion, nóg, tułowia i figury. Ruch ramion różnostronny i różnokierunkowy ze zmianą postawy, naginanie tułowia. — Przyrządy: 1. drażek: a) zwieszenia i zmiany, b) podpory, c) pochody i poskoki, d) wywijanie, e) obroty w zwieszeniu i w podporze, f) wspierania, g) wymyki. — 2. Wołyże na koniu: wszereż z łękami, wzdłuż bez łęków. — 3. Ćwiczenia na poręczach. — 4. Koń i kozioł: wołyże. — 5. Drabina pozioma, pionowa, skośna: wywijanie i wołyże. Ćwiczenia na ławeczce szwedzkiej. — Począwszy od maja w dni pogodne odbywały się gry i zabawy na placu zabaw zamiast gimnastyki w sali.

Prywatna lektura uczniów z autorów starożytnych.

A) Łacińska.

K l a s a III.

Cornel. Nepos: Gieruszczak: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Pelopidas; Krzywoń: Iphicrates, Chabrias, Timotheus; Liberda: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Phocion, Pelopidas; Mola: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Phocion, Timoleon, Hamilcar; Orszulak: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Pelopides; car; Orszulak: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Pelopidas; Orzelski: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Pelopidas; Poniń-Zych: Iphicrates, Chabrias, Pelopidas, Timotheus.

K l a s a IV.

Z Cezara „Pam. o wojnie gal.“: Buchwałdek: ks. I. 30—54 i III.; Chmiel: ks. I. 30—54, III., V., VI. i VII. 1—28; Donocik: ks. I. 30—54; Franek: ks. I. 30—54 i III.; Hławiczka: ks. I. 30—54 i III.; Krużołek: ks. III.; Kuglin: ks. II. 1—20 i III.; Machciński: ks. I. 30—54, III., V. i VI.; Serog: ks. I. 30—54, III., V. i VI.; Skupień: ks. III.; Staszko: ks. I. 30—54, III., V., VI. i VII. 1—28; Wratny: ks. I. 30 — 54 i III.; Zawada: ks. I. 30—54 i III.

Klasa V.

- Liv.: Górnjak: ks. XXII., II.; Janik: ks. XXII. 1—30; Kubisz: XXII. 1—50; Popek: ks. XXII.; Śliwa: ks. XXII. 1—20.
- Caes., Comm. de bello gall.: Kocych: ks. II.; Morcinek: ks. IV. 1—20.
- Ovid. Met.: Czaputa: 2; Franek: 3, 4; Głombek: 1, 4; Górnjak: 1, 3, 4, 7, 15; Hellstein: 1, 3, 4; Jeżowicz: 1, 3; Janik: 22; Kobielus: 3, 9, 19; Kocych: 1, 4; Kubisz: 3, 4; Morcinek: 1, 10; Niemiec: 4; Ochodek: 1; Poloczek: 1, 3, 4; Popek: 1, 3, 4; Rakowski: 1, 3, 4, 10; Rykała: 4, 10; Śliwa: 1, 3, 4, 10, 12; Świba: 3, 10; Urbańczyk: 1, 3, 4, 10.
- Fast.: Czaputa: 5; Franek: 5, 11, 17; Górnjak: 1, 4, 5, 11; Hellstein: 5, 6, 8, 11, 17; Janik: 5, 8, 9, 10, 11, 17; Jeżowicz: 5, 10; Kobielus: 7, 10, 14; Kocych: 10; Kubisz: 24; Morcinek: 5, 11, 17, 24; Niemiec: 5, 6, 8; Ochodek: 10, 17; Poloczek: 8, 10, 11; Popek: 1, 8, 9, 11, 24, 27; Rakowski: 1, 5; Rykała: 11, 5, 17; Świba: 5; Urbańczyk: 5, 10.
- Trist.: Czaputa: 5; Franek: 5; Głombek: 5, 6; Janik: 5; Jeżowicz: 3, 5, 6; Kocych: 3, 5, 6; Morcinek: 5, 6; Kubisz: 5, 6; Niemiec: 5; Poloczek: 3, 5; Popek: 5, 6, 8; Rykała: 5; Śliwa: 1, 5, 10, 11, 17.

Klasa VI.

- Cicero: Janiurek: in Cat. II., III., IV.; Kotas, Kozieł, Mzik: in Cat. II.; Musioł, Trombala, Wojnar: in Cat. II., III., IV.
- Sall. Catil.: Cienciała: 1—30; Kotas: 1—20; Maulc: 1—30; Hławiczka, Kubiczek: 1—10; Musioł, Wojnar: całość; Lazar: 1—13.
- Vergil. Aen.: Włosok: ks. III.; Wojnar: ks. III., IV.
- Vergil., Georg: Kozieł: I. 351—514, II. 109—176, IV. 8—50, 149—227; Musioł, Unucka: IV. 8—50; Wojnar: I. 1—42, 118—159, 351—514, II. 109—176, 319—345, III. 179—208, 339—383, 478—566, IV. 8—50, 116—148, 149—227.
- Vergil., Ecl.: Musioł, Wojnar: VII., IX.; Unucka: 7.
- Ovid., Met.: Włosok: (wyd. szk.) 12, 19, 21, 22, 23, 26; Wojnar: 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30.
- Fast.: Kozieł: 4, 19, 20; Wojnar: 1, 2, 8, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27.
- Ex Ponto epist.: Wojnar; Hławiczka, Unucka 4.
- Trist.: Kozieł: 2, 9; Wojnar: 1, 2, 5, 9, 12.
- Livius: Wojnar: ks. III. 26—29, 50—55, IV. 1—7, V. 35—49, VI. 34—35, 39—43, VIII. 8—11.

Klasa VII.

- Cicero, De Archia poeta: Branny, Biłko, Jursa, Kaleta, Kapsia, Grycz Jerzy, Moroń, Szeruda, Brachaczek, Franek; Divin in Caec. Nigr.: Moroń, Szeruda; in Verrem IV.: Branny, Danko, Farny, Grycz Paweł, Jursa, Hrycek; Laelius: Dąbrowski, Miłlik, Szeruda.
- Vergil., l. III.: Moroń, Branny, Pastucha; l. VII., VIII. (wyj.): Franek, Kopeć; l. VI. (wyj.): Jursa.

Klasa VIII.

- Tacit. Germ.: Foltyn, Kubic, Popiołek, Szweda: 1—27, Dziech; Franek: 1—29; Annal.: Dziech: I. 16—30, 73—81, II. 1—40, 44—52, 56—68, 81—88, III. 8—76, IV. 10—33, 43—56, 59—75, V., VI., XI.—XIII., XIV. 1—33; Hessek: I. 16—30, II. 44—46, 62, 63, 88, IV. 72—74; Piasek: II. 5—26; Szweda: I. 16—30; Popiołek: I. 16—30, II. 5—26; Hist.: Dziech: I., II., III., IV., V.; Hessek: III. 1—37; Agricol.: Foltyn, Franek, Szweda, Dziech; Dial.: Dziech.
- Hor. Carm.: Dziech: I. 2, 5, 7, 9, 12, 13, 15—17, 19, 20, 23, 25, 27, 30, 32, 33, 35, II. 4, 5, 8, 9, 11, 12, 15, 19, 20, III. 6, 7, 10—17, 19, 20, 22, 24—27, IV. 4, 6, 8, 10—15, Epod. 1, 3, 5, 6, 8—17; Franek: I. 2, 6, 7, 9, 11, 20, 27, 38, III. 13, Epod. 1, 4, 6, 9, 10, 13, 16; Mamica: I. 9, 11, 12, 15, 20, 27, 30, 38, II. 9, 12; Popiołek: I. 2, 6, 9, 11, 20, 27, 38, 15, II. 9, 12, 15, 20, III. 13, IV. 12, Epod. 6; Szweda: I. 2, 6, 7, 9, 11, 12, 15, 20, 27, 38, III. 13, Epod. 1, 6, 9, 13; Satir.: Dziech: I. 2—8, 10, II., Epistol. I. 3, 5, 8, 9, 13.
- Liv.: Dziech: II. 53—65, III. 1—33.
- Cic.: Dziech: Or. pro Quintio, Roscio, Sestio, in Vat., pro Caelio, de prov. consul., pro Balbo, in Calp. Pis., pro Plancio, Rabir. Post., pro A. Mil., Marc., Lig., Dejot., Div. in Caec. Nigr., in Verr. actio I., act. II. 1—3 i 5, orat. Philippicae I—XIV, Epist. ad Brutum, ad Atticum I.—XVI., ad famil. ad Quint. frat. I.—III.
- Vergil. Aen.: Dziech: II. 370—804, Ecl. 8., Georg. II. 1—136, 177—457, III.

B) Grecka.

Klasa V.

- Ksenofont, Anabaza: Górnjak: ust. 3. i 4. (według Chrestomatyi Fiederera); Jeżowicz, Kocyh, Ochodek, Pawlas, Świba: ust. 3.
- Homer, Iliada: Górnjak, Kobielus, Poloczek, Popek, Urbańczyk: III. ks.

Klasa VI.

Homer, Iliada: Kotas: XII. ks.; Koziel: II., III., IV., XII., XIII., XX.;
Mzik: XII.; Trombala: XI., XII., XIV., XIX.; Unucka: XII.,
XIII.; Włosok: X., XI., XII., XIII.; Wojnar: II., III., IV., V., VIII.,
X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XVII., XIX., XX., XXI., XXIII.
Herodot: Buchta: ks. VI.; Kotas: VIII. 1—26, 121—125; Koziel: VIII.
1—26, 40—96; Wojnar: I., III., V., V., VI., VIII., IX. (wyd. szk.)
Ksenofont, Cyropedya: Janiurek: Cyrop. 1, 7.

Klasa VII.

Demostenes: Branny: Olint. II., III.; Dąbrowski: Olint. II.; Jursa:
Olint. II.; Szeruda: Olint. III.; Hrycek: Filip. II.; Moroń:
Olint. II.
Homer, Odysseja: Branny: II., III., IV., XI., XV.; Biłko: XII., XV.;
Danko: III., XV.; Dąbrowski: II., III.; Grycz Paweł: III., VIII.;
Grycz Jerzy: VIII., XII.; Hrycek: III., VIII.; Jursa: XX., XXI.,
XXII., XXIII., XXIV., VIII.; Kaleta: III., XV., XVIII., XXIV.;
Kapsia: III., XV.; Kopeć: III., XVIII.; Milik: III., XV.; Mi-
chejda: III., XV.; Moroń: II., III., IV., VIII., X., XII.; Niemczyk:
II.—IV., VIII., X., XII., XIII.—XVIII.; Franek: VIII.; Pastucha:
III., XV.; Szeruda: II.—IV.; Dzikiewicz: II., VIII.; Singer:
XV., XVI.

Klasa VIII.

Ksenofont; Dziech: Hellenica I.—VII.
Homer, Odysseja: Foltyn: XXIV.; Franek: VII., XXIII., XXIV.;
Hessek: XV., XVIII.; Kojzar: XXIV., XX.; Kubik: XXIII.; Li-
berda: III., VII.; Piasek: XXIV.; Szweda: XX., XXIV.; Smy-
czek: XX., XXIV.
Herodot: Franek: VI. 43—45, 94—120.
Demostenes: Dziech: In Cononem, De corona, In Spudiam, In Cal-
liclem, in Stephanum II., Pro corona trierarchica, Epistolae;
Popiołek: W sprawie Chersonezu.
Plato: Fedon (wyj. w wyd. szk.): Foltyn, Franek, Hessek, Kubik,
Mamica, Piasek, Popiołek, Smyczek, Szweda; Dziech: Fedon,
Laches, Charmides, Lysis.
Sofokles: Dziech: Edyp. Król (w. 1—862), Edyp. Kolon. (w. 1—1667).

V.

Tematy do wypracowań piśmiennych.

A) Z języka polskiego.

Klasa V.

- a) Zadania szkolne: 1. Pierwszy dzień walk pod Choci-
mem (na podst. lektury szkolnej). — 2. Mit o Faetoncie (na
podstawie lektury Owidyusza). — 3. Ovidius. Arion a Delphino
servatur (przekład). — 4. Treść Grażyny. — 5. Tok myśli
w wierszu Ad. Asnyka p. t. „Echo kołyski“. Lubor, ballada
Bohdana Zaleskiego (osnowa). Jaki wpływ wywarły fizyczne
warunki na rozwój duchowy Greków (na podstawie lektury
szkolnej). (Do wyboru.) — 6. Uzasadnić tytuł komedyi Fredry
„Zemsta“.
- b) Zadania domowe: 1. Kultura towarzyska szlachty pol-
skiej (na podst. lektury I. ks. „P. Tadeusza“). — 2. Jesień. —
3. Dyplomacya ks. Robaka (na podstawie lektury „P. Tad.“).
— 4. Jacka Soplicy dzieje, przewina i pokuta. — 5. Jakie uczu-
cia budzą w nas z nadejściem wiosny? — 6. Kulturalne zna-
czenie hellenizmu. Woda w przyrodzie i jej znaczenie dla czło-
wieka. (Do wyboru.)

Klasa VI.

- a) Zadania szkolne: 1. Przyczyny upadku rzeszypospolitej
rzymskiej (na podstawie nauki hist. powsz.). — 2. Goethego
„Reineke Fuchs“, ks. IV. ww. 171—194 (przekład). — 3. Stan
obyczajowy społeczeństwa rzymskiego w czasie wojny z Ju-
gurtą (na podst. lektury „Wojny z Jugurtą“ Sallustjusza). —
4. Ruch soborowy w w. XV. (na podst. nauki hist. powsz.). —
5. Z „Eneidy“ Wergiliusza, ks. II., ww. 199—231 (przekład). —
6. Reformy St. Konarskiego (na podst. nauki lit. pol.).
- b) Zadania domowe: 1. Szlachta polska w „Panu Tadeuszu“
(charakterystyka). — 2. Jan w „Wiesławie“ a Rymwid
w „Grażynie“ (charakterystyka porównawcza). — 3. Dla-
czego mówimy: „szkoła życia“? (porównanie). — 4. Życie
człowieka-walką (porównanie). — 5. Kto pod kim dołki ko-
pie, sam w nie wpada. — 6. Podobieństwa i różnice między
Jackiem Soplicą a Kmicicem.

Klasa VII.

- a) Zadania szkolne: 1. Przyczyny, przebieg i skutki wojny
30-letniej (na podstawie nauki hist. powsz.). — 2. Znaczenie
ballady Mickiewicza „Romantyczność“ (na podst. nauki lit.).
— 3. Reformy w Austrii w dobie światłego absolutyzmu (na
podst. nauki hist. powsz.). — 4. Przeobrażenia duchowe bo-
hatera „Dziadów“ (na podst. lektury szkolnej). — 5. Opis pod-
ziemia w ks. VI. „Eneidy“ Wergiliusza.
- b) Zadania domowe: 1. Czy to prawda, że niema nic złego,
któreby na dobre wyjść nie mogło? — 2. Sentymentalizm

w Polsce (na podst. „Powrotu posła“ Niemcewicza). — 3. Potrzeba jest matką wynalazków. — 4. Historia est magistra vitae. — 5. Opisy przyrody w „Panu Tadeuszu“.

Klasa VIII.

- a) **Zadania szkolne:** 1. Objęcie dziedzictwa Babenbergów przez Habsburgów. Charakterystyka społeczeństwa rzymskiego w pierwszych latach Tyberyusza (na podst. lektury „Roczników“ Tacyty). — 2. Wpływ świata fantastycznego na rozwój akcyi w „Balladynie“. Jaki jest według Platona główny obowiązek człowieka? (na podst. lektury „Obrony Sokratesa“ i „Krytona“). — 3. Austria w ugrupowaniu mocarstw europejskich od r. 1815 na podst. nauki historii austr.). Walka Wenedów z Lechitami a walka Lilli z Gwinoną. Non scholae, sed vitae discimus. — 4. Mąż w „Nieboskiej“ a Kirkor w „Balladynie“. Znaczenie cywilizacyjne morza Śródziemnego. Vis consilii expers mole ruit sua (Horacy).
- b) **Zadania domowe:** 1. Rozbiór estetyczny „Spowiedzi Jacka“. — 2. „Najprostsza do zguby droga: ciekawość, łakomstwo, twoga“ (A. Mickiewicz). — 3. „Zaden kraj cudzej potęgi nie zwabił, który sam siebie pierwej nie osłabił (A. Naruszewicz). — 4. „Gdy tak dla ojczyzny mężnemi śmierciami pomrzem, potomni przez groby nasze przysięgać będą“ (St. Żółkiewski).

B) Z języka niemieckiego.

Klasa V.

- a) **Zadania szkolne:** 1. Der Herbst am Lande. (Eine Schilderung.) — 2. Der Taucher. (Gedankengang des gleichnamigen Gedichtes von Schiller.) — 3. Die Rache des Orestes. (Nach der Atreussage.) — 4. Die Kriegszüge Alexanders des Großen. (Nach dem geschichtlichen Unterrichte.) — 5. Der Nutzen der Wälder im Haushalte der Natur. — 6. Gedankengang des Gedichtes „Die Ballade“ von Goethe. — 7. Unser Ausflug.
- b) **Zadania domowe:** 1. Meine letzten Ferien. (Eine Schilderung.) — 2. Die Freuden des Winters. (Eine Schilderung.) — 3. Warum übernahm Xenophon die Führung der Griechen nach der Schlacht bei Kunaxa? (Nach der griechischen Lektüre.) — 4. Blüten und Hoffnungen. (Eine Parallele.)
5. Was uns not ist, uns zum Heil
Ward's gegründet von den Vätern;
Aber das ist unser Teil,
Daß wir gründen für die Spätern.
(Geibel „Aus dem Walde“.)

Klasa VI.

- a) **Zadania szkolne:** 1. Wie Reineke seine Ankläger zu schanden machte. (Auf Grund der Lektüre.) — 2. Schicksal und Anteil. (Kurzer Inhalt des I. Gesanges von Goethes „Hermann

- und Dorothea“.) — 3. Jugurthas Verhältnis zu den Römern. (Auf Grund der Lektüre von Sallusts „Bellum Jugurthinum“.) — 4. Wie wird in Goethes „Hermann und Dorothea“ die französische Revolution charakterisiert? (Auf Grund der Lektüre.) — 5. Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand. (Erklärung und Begründung dieser Worte.) — 6. Glas ist der Erde Stolz und Glück. (Erklärung und Begründung dieser Worte im Anschlusse an die Lektüre der Uhland'schen Ballade „Das Glück von Edenhall“.) — 7. Der Charakter Tellheims nach Lessings „Minna von Barnhelm“.
- b) *Zadania domowe*: 1. Wie entsteht ein Volksepos? (Auf Grund des Unterr. und der Lektüre.) — 2. Der Charakter des Ritters in Schillers „Kampf mit dem Drachen“. — 3. *Ferro nocentius aurum*. (Erklärung und Begründung dieser Worte.) — 4. Welchen Nutzen bringt uns das Reisen? — 5. Begründung der Weltherrschaft der Habsburger. (Nach dem geschichtlichen Unterrichte.)

K l a s a VII.

- a) *Zadania szkolne*: 1. Siegfrieds Tod. (Eine Darstellung nach dem gelesenen poet. Bruchstück.) — 2. Gedankengang der I. olynthischen Rede. (Nach der griechischen Schullektüre.) — 3. Welche Vorkömmnisse erfolgten bei der ersten Teilung Polens? (Nach dem geschichtlichen Unterrichte.) — 4. Polyphems Höhle nach der Schilderung Homers. (Nach der griech. Schullektüre.) — 5. Das romantische Element in der „Jungfrau von Orleans“. (Nach der Schullektüre.)
- b) *Zadania domowe*: 1. Charakteristik Iphigeniens aus Goethes „Iphigenie auf Tauris“. — 2. Die Gestalt Maria Stuarts bei Schiller und bei Slowacki. (Vergleichende Charakteristik.) — 3. Die Unbekanntschaft mit der Zukunft ist uns ersprißlicher als die Kenntnis derselben. — 4. Der Krieg Osterreichs gegen Napoleon im Jahre 1809. (Mit besonderer Berücksichtigung des Tiroler Aufstandes unter Andreas Hofer.) (Nach dem geschichtlichen Unterrichte.)

K l a s a VIII.

- a) *Zadania szkolne*: 1. a) Der Übel größtes ist die Schuld. (Erklärung und Begründung dieser Worte Schillers in dessen „Braut von Messina“. b) Das Bild eines polnischen Reichstages nach Schillers „Demetrius“. — 2. Über die Grenzen der Malerei und Poesie nach Lessings „Laokoon“. — 3. Charakteristik des Sokrates auf Grund der Platonischen Apologie.
4. a) Wer den Besten seiner Zeit genug getan,
Der hat gelebt für alle Zeiten.
(Schillers „Wallenstein“, Prolog.)
- b) Dein Schicksal ruht in deiner eigenen Brust.
(Schillers „Jungfrau v. Orleans“, III, 4.)
- c) **Das Wesen der deutschen Romantik.** — 5 a) Πολλὰ τὰ δεινὰ κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πελαί. (Sophocles, Antigone.) b)

Welche Gegensätze bestehen zwischen der antiken und modernen Tragödie?

Zadania domowe: 1. Inwiefern lassen sich die Worte in der „Zueignung“:

„...Empfange hier, was ich dir lang bestinmt,
Aus Morgenduft gewebt und Sonnenklarheit
Der Dichtung Schleier aus der Hand der Wahrheit“

auf das dichterische Schaffen Goethes anwenden?

2. Licht- und Schattenseiten der Kultur nach Schillers philosophischer Lyrik.

3. a) „Wer immer strebend sich bemüht,
Den können wir erlösen.“ (Goethes „Faust“ II.)

b) Die deutsche und die poln. Romantik. (Eine Parallele.)

Zbiory naukowe.

VI.

A) Biblioteka.

1. Dla nauczycieli (pod zarządkiem prof. Wojciecha Zycha).

a) Zakupiono z datków na środki naukowe, oraz z nadzwyczajnej dotacyi w kwocie 300 K, przyznanej rozp. Wys. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 22. czerwca 1909, l. 7923.: Fr. Paulsen, Richtlinien der jüngsten Bewegung im höheren Schulwesen. — Breal, Homer. — Dienel, Tacitus' Rednerdialog. — O. Weissenfels, Auswahl aus den griechischen Philosophen. — Opitz, Chrestomathie aus Schriftstellern der silbernen Latinität. — R. Heinze, Virgils epische Technik. — Baumgarten-Poland-Wagner, Hellenische Kultur. — Rosenberg, Horaz, Oden und Epoden. — Weise, Charakteristik der latein. Sprache. — E. Ziebart, Kulturbilder aus griechischen Städten. — Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. — Wundt, Völkerpsychologie I. Die Sprache, 2 tomy. — Rozwadowski, Wortbildung und Wortbedeutung. — Chłędowski, Rzym. — Chmielowski, Współcześni poeci polscy. — Chrzanowski, Historia literatury polskiej. — Konopnicka, Trzy studia. — Odyniec, Wspomnienia z przeszłości. — Zdziechowski: Szkice literackie. — Górski, Monsalwat. — Konopnicka, Poezya, 6 tomów. — Tetmajer, Poezya, 5 seryi. — Wyspiański, Leleweł, Noc listopadowa, Warszawianka, Daniel, Meleager, Kłątwa, Wyzwolenie, Achilleis, Bolesław Śmiały (dramat), Hamlet, Legion, Skalka, Kazimierz Wielki, Akropolis, Powrót Odysa, Protesilas i Laodamia, Sędziowie, Wesele. — Kaczkowski, Wybór pism, 10 tomów. — Przybyszewski, Na drogach duszy. — Kasprowiec, Uczta Herodyady. — Żeromski, Promień. — Weigand, Deutsches Wörterbuch (dalszy ciąg). — Oesterreichische Bürgerkunde. — Seydlitz, Grössere Schulgeographie. — Driault, Vue generale de l'histoire de la civilisation. — George, Nauka

ekonomii politycznej. — Bujak, Galicya. — Kobiliński-Wagner, Griechische und römische Altertümer. — Baranowski-Dziedzicki, Geografia. — Benoni-Majerski, Geografia austriacka. — Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych, t. I. — Noack, Aufgaben für physikalische Schulübungen. — Hegi, Illustrierte Flora (dalszy ciąg).

b) Otrzymano w darze: Z zapisu śp. ks. Wincentego Chelmińskiego: ks. Wład. Zaborski, Religie Aryów Wschodnich. — Ernest Naville, O fizyce nowożytnej. — Aureli Urbaniski, Poezye. — Jan Stella-Sawicki, Astronomia i geologia popularna. — Maurycy Carrier, Sztuka i literatura w XVIII. i XIX. w. — Bronisław Zawadzki, Historia literatury powszechnej, 2 t. — Dr. Stefan Pawlicki, O początkach chrześcijaństwa. — Dr. A. Culliere, U wrót obłędu. — St. Tarnowski, Z doświadczeń i rozmyślań. — Marya Konopnieka, Poezye, t. IV. — H. Lichtenberger, Fr. Nietzsche i jego filozofia. — Hermann Hettner, Historia literatury angielskiej 1660—1770. — Tomasz Buckle, Historia cywilizacyi Anglii, t. II. — John Stuart Mill, Autobiografia. — J. J. Virey, Fizjologja i jej stosunek do psychologii. — Sew. Smolikowski, Filozofia wyzwolenia. — Th. Ribot, Dziedziczność psychologiczna. — Z. Krasiniski, Listy, t. II. — Robert Hamerling, Ahaswerus w Rzymie. — Siedm wykładów o kwestyi społecznej i socyalizmie. — Józef Bohdan Zaleski, Pisma, 4 t. — Antoni Sowa, Jordan. — Piast, Nieproszone odpowiedzi na zapomniane pytania. — Alex. Świętochowski, O powstaniu praw moralnych. — Ks. Dr. Alex. Pechnik, W sprawie reformy szkół średnich. — Baliński, Męczeństwo Zbawiciela. — Edgar Quinet, Nowy Duch. — Ks. Dr. St. Pawlicki, Historia filozofii greckiej od Talesa do śm. Arystotelesa. — El...y, Poezye, 4 t. — Dante (przekł. Stanisławski), Boska Komedja. — Renat Kartezjusz (przekł. Wojciech Dobrzycki), Rozprawa o Metodzie. — Dr. Henryk Nussbaum, O wrażeniach zmysłowych. — W. Dzieduszycki, Władysław Jerzy Brandes, Szkoła romantyczna we Francyi. — Doktor medycyny (przekł. z ang.), Zasady nauki społecznej. — Dr. Fil. H. Goldberg, Filozofia zasady bezwiednej. — Jan Kochanowski, Wszystkie dzieła polskie (wyd. Turow.). — Robert de Sizeranne (przekł. Ant. Potocki), Ruskin i Kult piękna (2 egz.). — Wiktor Hugo (przekł. Wład. Sabowski), Król się bawi. — Wojciech Dzieduszycki, Studya estetyczne. — Tankred Canonico (przekł. z włoskiego), Andrzej Towiański. — Cezary Jelenta, Studya i szkice filozoficzne. — Antoni Skórkowski, Szkice popularne. — J. Kasprowicz, Moja pieśń wieczorna. — Adam Asnyk, Przyjaciele Hioba. — Konstanty M. Górski, Polska sztuka współczesna. — Ks. Dr. Alexander Pechnik, Najnowsze dramaty Przybyszewskiego. — Józef Narzyski, Epidemia (dramat). — W. v. Reichenau (przekł. Dr. K. Hertz), Filozofia monistyczna. — Ludwik Ariosto (prz. Felicyan Faleński), Orland Oszałały. — Ks. Dr. Antoni Trznadel, Stwórca i stworzenie. — Gaston Tissandier (przekł. z francusk.). Mę-

czennicy w imię nauki. — Dr. J. B. Meyer, Popularny rozbiór społecznych kwestyj filozoficznych. — Franciszek Żygliński, Zbiór poezyi. — Adam Pajgert, Poezye (tom II.). — Erazm Majewski, Koniec świata. — T. Ribot (przekł. J. Ochorowicza), Współczesna psychologia pozytywna w Anglii. — Emil de Laveleye (z francuskiego), Socyalizm współczesny. — Ks. Maryan Morawski, Wieczory nad Lemanem. — Jerzy Brandes (prz. M. P. Garfeinowa), Umysły współczesne (t. II.). — II. Spencer (przekł. J. Karłowicz), Zasady etyki. — Ks. Wł. Zaborski, Darwinizm wobec rozumu i nauki. — Dante Alighieri, La divina commedia (ed. Eugenio Camerini). — Dr. Z. Gargas, Poglądy ekonomiczne w Polsce w XVII. wieku. — Cezary Jelenta, Galeria ostatnich dni. — M. Zdziechowski, Szkice literackie (t. I.). — J. Ciembroniewicz, Adolf Dygasiński. — W. Stanley Jevons (przekł. H. Wernie), Logika. — Emil Boirac (przekł. Ad. Dygasiński), Zasady filozofii. — Fr. Al. Lange (przekł. F. Jeziński), Historia filozofii materialistycznej. — Alex. Tyszyński, Pierwsze zasady krytyki powszechnej, 2 t. — Julian Ochorowicz, O twórczości poetyckiej. — Ernest Hello, Z życia i ze sztuki. — Alfred Nossig, Poezye. — Dr. Henryk Struve, O pięknie i jego objawach. — Hr. L. N. Tołstoj, Zmartwychwstanie. — Ant. Szabrański, Pieśń o Nibelungach. — Jerzy Henryk Lewes, Historia Filozofii. — Ola Hansson, Młoda Skandynawia. — Piotr Chmielowski, Adam Mickiewicz. — Alexander Bain, Logika, 2 t. — Alexander Raciborski, „Etyka“ Spinozy. — Alex. Skórski, Filozofia jako nauka akademicka. — Walter Bagehot, O początku narodów. — Niemojewski, Wybór poezyi. — Robert de la Sizeranne, Malarstwo współczesne Anglii. — Ks. Maryan Morawski, Filozofia i jej zadanie. — Emil de Laveleye, Zasady ekonomii powszechnej. — P. Olle-Laprune, O wartości życia. — Wężyk, Eneida Wergilego. — Maurycy Maeterlinek, Skarb pokornych. — Ks. Maryan Morawski, Celowość w naturze. — Edmund Rostand, Romantyczni. — St. Witkiewicz, Dziwny człowiek. — F. Paulhan, Fizjologia Ducha. — Bajron, Wyspa. — Włodzimierz Zagórski, Z teki chochlika. — Wilhelm Wundt, Wykłady o duszy ludzkiej i zwierzęcej, 2 t. — Ks. Zawisza, Dzieje Strumienia (dar autora). — Dr. Roman Dyboski, Literatura i język średniowieczny Anglii (dar autora). — Dr. W. Hahn, Bibliografia Słowackiego za r. 1909 (dar autora). — H. Maurer, O tragedyi Romanowskiego p. t. Popiel i Piast. — H. Maurer, Poczucie misji u Słowackiego (dar autora). — Od Akademii Umiejętności w Krakowie wszystkie rozprawy i wydawnictwa od września 1909 do lipca 1910 r.

2. Dla uczniów.

a) Biblioteka polska (pod kierownictwem profesorów: K. Słonki (dla klas I—IV), H. Maurera (dla klas VI—VIII) i E. Klicha (dla kl. V).

Zakupiono: M. Konopnicka, Wybór pism. — Gąsiorowski, Rapsody Napoleońskie. — Gąsiorowski, Rok 1809. — Korzeniowski, Kollokacya. — Dygasiński, Robinson polski. — Przyborowski, Reduta Woli. — Przyborowski, Bitwa pod Raszynem. — Przyborowski, Raclawice. — Przyborowski, Madejowe łoże. — Hoffmann, Kręte drogi. — Hoffmann, Pierwszy błąd. — Hoffmann, Zagrzebani w śniegu. — J. Verne, Pustynia lodowa. — Verne, Wyspa tajemnicza. — Morawska, Przygody Reya. — Jacolliot, Tajemnice Afryki. — Zaleska, Mieszkaniec puszczy. — Zaleska, Młody wygnaniec. — Chmielewski, Obrazy ziem polskich. — Miecz, Sahara i Nil. — Peters, Przez krainę Masajów. — Nansen, Eskimosi. — Antoszka, Czechy i naród czeski. — Miecznik, O Serbii i Serbach. — Miecznik, Macedonia i Macedończycy. — Lauterer-Okszye, Japonia i Japończycy. — Miecznik, Anglia.

Otrzymano w darze: Dr. Roman Dyboski, Milton i jego wiek (dar autora). — St. Bełza, W kraju tysiąca jezior (dar autora). — St. Bełza, Norwegia (dar autora). — Z zapisu ś. p. ks. Wincentego Chelmińskiego: W. Szekspira, Dzieła 10 t. — H. Sienkiewicza, Pisma, 8 tomów. — J. Dąbrowski, Śmierć. — Chmielowski, Kobiety Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego. — J. Ruskin, Gałązka dzikiej oliwy. — A. Mickiewicz, Pisma. — St. Wyspiański, Wesele. — Fredro, Komedye. — J. Kremer, Listy z Krakowa. — Siemiński, Homera Odyseja. — S. Smiles, Prawdą i pracą. — A. Pajgert, Poezye. — J. Słowacki, Pisma. — K. Tetmajer, Wybór poezyi. — J. Krasicki, Monachomachia i Antymonachomachia — Goethe, Faust (tłom. Jenke). — S. Smiles, O charakterze. — A. Szymański, Szkice. — Cicero, Pisma filozof. (przeł. Rykaczewski), 2 tomy. — B. Prus, Pisma. — J. Simon, Obowiązek. — W. Dzieduszycki, Ateny. — K. Wagner, Prostota w życiu. — Swett-Marden, Sztuka życia. — B. Prus, Lalka, 2 t. — Pol, Pieśni Janusza. — G. Księga rzeczy polskich. — W. Syrokomla, Janko Cmentarnik. — Pasek, Pamiętniki. — B. Bolesławita, Bezimienna. — K. Lemcke, Estetyka. — Homer, Iliada, (tłom. Popiel). — A. Orzeszkowa, Sylwek Cmentarnik. — L. Szczepański, Pieśni i hymny. — A. Lange, Wybór poezyi. — J. Pietrzycki, Refleksy i światła. — K. Gliński, Poezye. — G. Gomulicki, Wiersze. — G. Hauptmann, Samotni. — J. Lemański, Nowenna. — Byron, Poezye, t. 1. — Jean Paul, Hesperus. — A. Lange, Przekłady z poetów obcych. — J. Rovani, Młodość J. Cezara. — J. Smith, Opaństwo Carrow — B. Prus, Pisma (t. I). — Kraszewski, Starościna Belzka. — J. Lie, Ideolog. — H. Maurer, O tragedyi M. Romanowskiego „Popiel i Piast“, (dar autora). — H. Maurer, Poczucie misyi u Słowackiego przed r. 1831, (dar autora). — Fr. Skarbek, Dzieje Księstwa Warszawskiego, (dar J. Wojny, ucznia II B klasy).

b) Biblioteka niemiecka (pod zarządkiem prof. J. Galicza). Zakupiono: Anzengruber, Die Kreuzelschreiber. — K. May, Durch die Wüste. — K. May, Am stillen Ocean. — K. May,

In den Schluchten des Balkan. — K. May, Winneton. — L. Ganghofer, Edelweisskönig. — L. Ganghofer, Es war einmal. — L. Uhland, Werke.

3. Dla ubogich uczniów.

(pod zarządem prof. A. Panka).

Zakupiono: 248 podręczników szkolnych i 9 kart geograficznych za cenę 520 K 64 hal. Otrzymano w darze: 3 podręczniki szkolne od p. Schmidta, byłego ucznia Zakładu; od Frischera Mojżesza, ucz. kl. II. B 1; Kocha Hermana z kl. II. A 2; p. Janotówny po ś. p. bracie Alojzym, uczniu tut. Zakładu, 3; Weglorza Franciszka z kl. II. A 1; Doruli Tadeusza z kl. V. 2; Czaputy Józefa z kl. V. 1; Lazara Adolfa z kl. VI. 1; Janiurka Jana z kl. VI. 1; Grodyńskiego Stanisława z kl. II. B 5; Macury Wład. z kl. IV. 1) Machcińskiego Ignacego z kl. IV. 1.

B) Gabinet geograficzno-historyczny

(pod zarządem nauczyciela J. Króla).

Zakupiono: Baldamus-Schwabe, Mapa ścienna do historii państwa rzymskiego. — Spruner-Bretschneider, Europa w VI stul. — Kümmerly, Szwajcarya. — Langhans, Karta ilustrująca stosunki gospodarcze w Europie. — Sroczyński, Mapa Polski. Otrzymano w darze: Plan Cieszyna (mapa ścienna w wielkim formacie, rys. uczeń klasy IV, Michejda Tadeusz).

C) Gabinet historii naturalnej

(pod zarządem zast. naucz. J. Wójcika).

Zakupiono: Przybory do ćwiczeń w zakresie biologii: Łuki stolikowe (10 szt.), nożyki (10 szt.), pinsety (10 szt.), szalki Petriego (2 szt.), brzytwę, 5 próbek, 2 pary nożyczek, flaszeczki pipetkowe, 1 lupę metalową.

D) Gabinet fizyczny

(pod zarządem prof. E. Wierzbickiego).

Zakupiono: Palnik Teclu, przyrządy do sprawdzania prawa Boyle'a i Gay-Lussac'a, przyrząd do polaryzacji światła przez odbicie od płyty szklanej, hygrometr według Noacka, przyrząd do wyznaczania temperatury krytycznej, 2 flaszki do wywiązywania gazów, spektroskop, blendy ze szparami do interferencji światła.

E) Gabinet archeologiczny

(pod zarządem dyrektora).

Zakupiono: Dr. H. Swoboda, Tablice liturgiczne. Otrzymano w darze: Portret Böcklina (obraz olejny, rys. uczeń VI kl., Henryk Szoldra).

F) Czasopisma.

a) Zakład prenumerował: 1. Przewodnik bibliograficzny. — 2. Poradnik językowy. — 3. Zeitschrift für österreich. Gymnasien. — 4. Mitteilungen der geographischen Gesellschaft. — 5. Zeitschrift für Geschichte österr. Schlesiens. — 6. Pamiętnik literacki. — 7. Divis, Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens. — 8. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Min. für Kultus und Unt.

b) Zakład otrzymał w darze: Muzeum, Kwartalnik historyczny, Świat słowiański, Wszechświat, Role, Misye katolickie, Körperliche Erziehung.

G) Zbiór komentowanych wydań klasyków łacińskich i greckich

(dla lektury prywatnej uczniów).

Zakupiono: Wunder, Komentarz do Cicerona IV mowy przeciw Werresowi (2 egz.). — Rzepiński, Komentarz do wybranych pieśni Horacego (2 egz.). — Kley, Preparacya do Liw. ks. XXII (2 egz.). — Stange, Prepar. do Metamorfoz Owidyusza (2 egz.). — Ludwig, Komentarz do Tacyta Annałów (2 egz.). Drück, Agricola (tekst z komentarzem). — Treuber, Komentarz do mów Demostenesa (2 egz.). — Koch, Komentarz do Iliady. — Fehleisen, Komentarz do Odysei Homera. — Ludwig, Komentarz do Sofoklesa Edypa króla. — Weisensfels, Wybór z filozofów greckich (tekst z kom.).

H) Zbiory rysunkowe

(pod zarządem naucz. rysunków M. Sankiewicza).

Zakupiono następujące modele: Motyle w oszklonych pudełkach (11 sztuk), miseczki drewniane (2), świeczniki (2), blaszanekę, dzwonek, przyciskacz, lampę; nadto podręcznik A. Papacka, Moderne Zeichenvorlagen.

I) Przybory do gier i zabaw

(pod zarządem naucz. Jana Wójcika).

Zakupiono: 1 sanki z żelaznymi podporami, 3 piłki nożne angielskie, 8 par nart; nadto uzupełniono zbiór przyrządów do nauki zręczności.

Otrzymano w darze od P. P. Arkuszewskich z Łodzi 4 par nart. oraz 100 K. Tej kwoty użyto na zakupienie 8 par nart.

VII.

Egzamin dojrzałości.

A) W roku szkolnym 1908/9.

Tematy do egz. piśm. w r. 1908/9 podano w zeszłorocznym sprawozdaniu. Ustny egzamin dojrzałości w terminie letnim 1909 r.

odbył się w d. 28. i 30. czerwca pod przewodnictwem c. k. Inspektora szkół kraj., Rady rządu dra Fryderyka Wrzała.

Z pomiędzy 12 uczniów publicznych, którzy się do egzaminu ustnego zgłosili, uznano za dojrzałych z odznaczeniem 4, jednogłośnie za dojrzałych uznano 4, większością głosów 3. jednego abiturienta reprobowano na pół roku.

Przy powtórnym egzaminie dojrzałości, odbytym dnia 16. lutego 1910, pod przewodnictwem dyrektora Zakładu, uznano i tego abiturienta za dojrzałego większością głosów.

Imienny spis abiturientów, których uznano za dojrzałych.

L. p.	Nazwisko	Miejsce urodzenia	Dzień i rok urodzenia	Czas studiów gimn.		Obrany zawód
				Z tego	w zakładzie	
1.	Bocek Paweł	Millków na Śl. austr.	27./10. 1887	8	8	filozofia
2.	Branny Paweł	Żuków " "	13./5. 1888	8	4	technika
3.	Chobot Ludwik	Łazy " "	9./3. 1889	8	8	chemia
4.	Dyboski Tadeusz	Cieszyn " "	4./10. 1891	8	4	medycyna
5.	Górniak Paweł	Międzyzwiecie " "	3./5. 1889	9	9	weterynarya
6.	Grycz Józef	Zebrzydowice " "	11./12. 1890	8	8	filozofia
7.	Lubodziecki Zygmunt	Warszawa " "	5./7. 1888	8	2	prawo
8.	Ostruszka Józef	Oldrzychowice " "	15./9. 1887	8	8	prawo
9.	Stokłosa Jerzy	Kojkowice " "	1./7. 1891	8	8	akad. handl.
10.	Szkuła Franciszek	Trzyniec " "	4./8. 1889	8	8	filozofia
11.	Wałach Józef	Łyżbice " "	16./1. 1890	8	8	medecyna
12.	Zajączkowski Witold	Jadowniki w Galicyi	18./11. 1889	8	8	filozofia

B) W roku szkolnym 1909/10.

Piśmienny egzamin dojrzałości, do którego zgłosili się wszyscy uczniowie publiczni klasy VIII. w liczbie 13, odbył się w dniach 6., 7. i 8. czerwca 1910.

Tematy były następujące :

1. Z języka polskiego do wyboru :

- a) Jakie czynniki wpłynęły na rozkwit literatury polskiej w II. połowie XVI. w. (Na podstawie nauki literatury polskiej).
- b) Handel, główne fazy jego rozwoju i jego znaczenie cywilizacyjne. (Na podstawie nauki statystyki).
- c) Niczem jest nauka przeszłości, jeżeli przed tobą całej przyszłości nie odsoni (Słowacki).

2. Z języka łacińskiego : Przetłóżyć na język polski : Liv. XXVII. cap. 39.

3. Z języka greckiego : Ksenofont, Cyrop. VIII, 2, 15—19.

Ustny egzamin dojrzałości odbędzie się pod przewodnictwem c. k. Inspektora szkół kraj., Rady rządu dra Fryderyka Wrzała w d. 4. i 5. lipca.

VIII.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 12. sierpnia 1909, l. 31.973, pozwoliło opierać się w nauce języka polskiego i niemieckiego na nowych planach naukowych, obowiązujących w gimnazyjach galicyjskich, pozostawiając nauce języka niemieckiego dotychczasową liczbę godzin.

Tęsamem rozporządzeniem poleciło c. k. Min. udzielać gimnastyki i rysunków w Zakładzie także na przyszłość jako przedmiotów nadobowiązkowych.

C. k. Rada Szkolna kraj. poleciła rozp. z d. 24. września 1909, l. I—661 surowe przypomnienie uczniom przepisu, zakazującego im bezwarunkowo noszenia jakichkolwiek odznak.

C. k. Rada Szkolna kraj. rozp. z d. 25. września 1909, zezwoliła na podział klasy I. i II. w r. szk. 1909/10.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 23. sierpnia 1909, l. 27.271 orzekło, iż uczniów klasy V. można z końcem roku uznać za chlubnie uzdolnionych do następnej klasy mimo cenzury dostatecznej z mineralogii za I. półrocze, jeśli oświadczy się za tem nauczyciel fachowy, a wniosek jego przyjmie grono nauczycieli, uczących w tej klasie.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 22. czerwca 1909 l. 7923 przyznało zakładowi nadzwyczajną dotację w kwocie 300 koron na uzupełnienie biblioteki nauczycielskiej.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z d. 17 listopada 1909 poleciła zwrócić baczną uwagę na to, by uczniowie używali jedynie przepisanych podręczników szkolnych w przepisanych wydaniach.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 4. grudnia 1909 l. 47389 poleciło, aby co do liczby pisemnych wypracowań w języku polskim stosować się do odnośnych przepisów normalnego planu dla gimnazyjów niemieckich; w sprawie zaś pisemnych wypracowań w języku niemieckim obowiązywać ma odtąd następujące zarządzenie: W I. półr. klasy I do świąt Bożego Narodzenia dawać należy ćwiczenia ortograficzne w miarę potrzeby; od świąt Bożego Narodzenia do końca I półrocza 3 dyktaty; w II półroczu klasy I 5 dyktatów i 5 wypracowań szkolnych. W klasie II w każdym półroczu po 3 dyktaty, 3 szkolne i 3 domowe zadania naprzemian, w kl. III i IV po 4 szkolne i po 2 domowe prace, w klasach V—VII i w I półr. kl. VIII po 3 szkolne i 2 domowe wypracowania w każdym półroczu, w II półroczu klasy VIII 2 prace szkolne i 1 domową.

² C. k. Min. Wyzn. i Ośw. pismem z d. 27 lutego 1910 sz 50.355, ogranicza liczbę hospitantek w gimnazyjach męskich, (liczba hospitantek nie może przekraczać 5% ogólnej liczby uczniów w danej klasie), nie pozwala zajmować się niemi wśród nauki na równi z uczniami, poprawiać ich wypracowań i klasyfikować odpowiedzi ustnych wśród roku; nadto dopuszcza hospitantki jedynie w tych miejscowościach, w których

niema ani liceum żeńskiego ani wyższej szkoły dla dziewcząt, ani żeńskiego seminaryum nauczycielskiego.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 19. marca 1910 l. 2849 orzeka, iż geografję i historję na niższym stopniu należy uważać za 2 oddzielne przedmioty nauki. Niepomyślna cenzura z każdego z tych przedmiotów z osobna pociąga za sobą dla ucznia zupełnie te same następstwa, jak dawniej geografia i historia razem, czy chodzi o przejście do następnej klasy, czy uwolnienie od opłaty szkolnej, czy stypendyum.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 18. kwietnia 1910 l. 16.500 poleciło, wyjątkowo w tym roku zakończyć rok szkolny, zamiast d. 15 lipca, już 2 lipca 1910 bez ograniczenia feryi świąt Zielonych, natomiast rok szkolny 1910/11 rozpocząć wyjątkowo d. 9. września 1910. Równocześnie poleca Ministerstwo, by I półroczu w r. szk. 1910/11 zakończyć d. 31 stycznia 1911, a drugie rozpocząć nazajutrz, t. j. 1. lutego 1911 z zupełnym pominięciem t. zw. małych wakacji.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. w piśmie z d. 8. maja 1910 l. 19847 zaleca, gorąco gorliwe czuwanie nad fizycznym rozwojem młodzieży i dostarczanie jej sposobności do częstego od dawania się grom i zabawom na wolnem powietrzu.

C. k. Min. Wyzn. i Ośw. rozp. z d. 10. kwietnia 1910 l. 1112 zarządza, ulgi dla wychowanków zakładów wojskowych przy składaniu egzaminów wstępnych do gimnazjów.

IX.

Kronika Zakładu.

Dnia 9. lipca przed feryami, oraz d. 15. i 16. września po feryach odbyły się wpisy i egzamin wstępny do I klasy; wpisy uczniów do klas od II—VIII, oraz egzamina poprawcze i wstępne do wyższych klas odbyły się dnia 17. września.

Dnia 18. września rozpoczęto rok szkolny o godzinie 9. rano uroczystem nabożeństwem.

Dnia 4. października odbyło się dla Zakładu nabożeństwo ku uczczeniu imienia Najjaśniejszego Pana.

Dnia 15. października uczniowie wzięli udział w uroczystem nabożeństwie jako w dzień św. Jadwigi, patronki Śląska.

W miesiącach: wrześniu i październiku, tudzież w maju i czerwcu lekcye geografii i nauk przyrodniczych odbywano często na wolnem powietrzu.

W styczniu odbywali uczniowie klasy V wolne ćwiczenia mineralogiczne, a w marcu i kwietniu ćwiczenia biologiczne pod kierunkiem egzam. zast. naucz., J. Wójcika.

Od listopada do końca kwietnia każdej soboty odbywały się ćwiczenia uczniów w nauce zręczności, którą kierował nauczyciel rysunków, Mieczysław Sankiewicz.

Dnia 19. listopada odbyło się dla uczniów nabożeństwo ku czci imienia ś. p. cesarzowej Elżbiety.

Dnia 4. grudnia odbył się w sali Domu Narodowego uro-

czysty wieczór ku czci J. Słowackiego, urządzony staraniem uczniów VII i VIII klasy. Wieczór rozpoczęto kantatą Galla ku czci Wieszcza, poczem naucz. Kermel wygłosił odczyt o ostatnich dziełach Słowackiego. Resztę programu wypełniły udatne deklamacye zbiorowe wyjątków z ks. Marka i z Kordyana (pierwszą poprzedził pięknie opracowany wykład o księ-dzu Marku w historyi i poezyi, ucznia VIII klasy, Jana Fran-ka), oraz produkcye muzykalno-wokalne. Częścią deklamacyj-ną wieczoru kierował prof. H. Maurer. Muzyczno-wokalne pro-dukcye przygotowali uczniowie wyższych klas pod kierunkiem ucznia VII klasy, Leopolda Biłki. Obfity i pięknie dobrany program wykonano bardzo starannie i udatnie. Licznie zebra-na publiczność wyrażała młodzieży raz po raz swoje uznanie rzesistymi oklaskami.

Czysty dochód z dobrowolnych datków gości w kwocie 56 K 64 hal. ofiarowano na „Puszkę ubogich uczniów“.

Dnia 21. grudnia odwiedzał Zakład Inspektor szkół kraj., Radaea rządu dr. Fryderyk Wrzał i przysłuchiwał się lekcjom j. łacińskiego w kl. I A i matematyki w kl. IV.

Dnia 12. lutego zakończono pierwsze półrocze nabożeń-stwem i rozdaniem świadectw, dnia 16. lutego rozpoczęto dru-gie półrocze.

Dnia 16. lutego odbył się powtórny egzamin dojrzałości abiturienta, Franciszka Szkuty pod przewodnictwem dyrekto-ra Zakładu.

Dnia 21. lutego uczczono w Zakładzie stuletnią rocznicę bohaterskiego zgonu Andrzeja Hofera. Do uczniów wszystkich klas, zebranych w sali egzortacyjnej, przemówił w gorących i pięknych słowach prof. Zych.

W miesiącu wrześniu i październiku, a z wiosną od po-czątku kwietnia odbywały się w każdą sobotę wspólne zabawy uczniów na wolnem powietrzu, pod kierunkiem naucz. gimn. Jana Wójcika. Uczniowie zabawiali się z wielkim zapałem grą w piłkę nożną.

Dnia 8. i 9. kwietnia wygłosił dla uczniów niższych i wyż-szych klas szereg utworów poetycznych artysta-deklamator, p. Rudolf Dulęba.

Dnia 28. maja młodzież, zebrana na placu Farnym, wi-tała Jego Emin. ks. kardynała Dra Jerzego Koppa, d. 30. zaś przyjmowała z rąk jego św. Sakrament Bierzmowania.

Dnia 4. czerwca urządzono wspólną wycieczkę dla uc-zniów. Uczniowie wyższych klas wyjechali pod kierownictwem profesorów, Gąsienicy i Wójcika weczesnym rankiem do Ja-błonkowa, stąd podążyli pieszo na szczyt Kozubowej, idąc po-tem doliną Łomnej i przez Sałajkę wyszli na górę Ropiczkę. Około godz. 6. stanęli w Ligotce. Tu oczekiwali ich przybycia młodszy koledzy, którzy wyjechawszy rano o godz. 8. do Trzy-cieża, udali się pieszo przez Wielki Jaworowy na Ropicę i Ro-piczkę, a stąd doliną Stonawki wrócili wieczorem do Ligotki,

Cały czas przepędzono bardzo mile i wesoło wśród uroczej przyrody. O godz. $\frac{1}{2}$ 9 wrócono wspólnie do Cieszyna.

Dnia 6, 7 i 8 czerwca odbył się piśmienny egzamin dojrzałości.

W ciągu roku przystępowała młodzież katolicka 3 razy, ewangelicka 2 razy do Sakramentu Pokuty i Ołtarza.

Dnia 2. lipca zakończono rok szkolny nabożeństwem dziękczynnym w kościele Braci Miłosierdzia i rozdaniem uczniom świadectw.

Puszka uczniów

(pod zarządem prof. ks. Jana Stonawskiego).

D o c h o d y.

	K	h
Z końcem roku szkolnego 1908/9 pozostało	2756	30
Subwencya Sejmu śląskiego za r. 1910	100	—
Składki grona	40	20
Z puszek dla ubogich uczniów	28	46
Dochód z wieczorku Mickiewiczowskiego	56	64
Dochód z wystawy rysunków	3	70
Dary różne	4	96
Procent	84	73
Zwrot z książek zakupionych	6	90
Zwrot części kosztów wycieczki	4	40
Razem	3086	29

W y d a t k i.

	K	h
Książki do biblioteki dla ubogich uczniów	513	44
Inne przybory szkolne (mapki ks. Cieszyńskiego)	7	20
Oprawa książek	80	10
Za naukę zręczności	42	—
Lekarz i apteka (9 uczniów)	16	33
Drobne zapomogi (dane 21 uczniom na ubranie, na utrzymanie, na czesne i na wycieczkę)	96	72
Wydatki administracyjne (wycieczkowe)	23	38
Razem	779	17
Zatem dochody	3086	29
wydatki	779	17
Pozostaje w kasie z końcem r. szk. 1909/10	2307	12

X. Statystyka uczniów.

1. Liczba uczniów*):	W klasie								Razem		
	I a	I b	II a	II b	III.	IV.	V.	VI.		VII.	VIII.
Z końcem roku szk. 1908/9	40	35 ¹	26	27	50	26 ¹	22	24	13	12	2752
Z początkiem 1909/10	36	30 ¹	35 ¹	36 ¹	42	38	24	19 ¹	24	13	2974
W ciągu roku przybyło	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogólna przeto liczba przyjętych	36	30 ¹	35 ¹	36 ¹	42	38	24	19 ¹	24	13	2974
Z tych a) przyjęto łącznie:											
Na podstawie egzam. wstępnego	35	30 ¹	1 ¹	2	—	1	1	1	—	—	70 ³
Z klasy niższej	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Powtarzających klasę	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
b) przyjęto ponownie:											
Z klasy niższej	—	—	32	32 ¹	37	36	20	19	23	13	212 ¹
Powtarzających klasę	1	—	2	2	5	1	2	—	—	—	13
W ciągu roku opuściło zakład	7	1	4	2	6	—	2	—	—	—	22
Liczba uczniów z końcem 1909/10 razem	29	29 ¹	31 ¹	34 ²	36	38	22	19 ¹	24	13	2755**
2. Według miejsca urodzenia było:											
Ze Śląska austr., a mianowicie:											
Z miasta Cieszyna	—	1 ¹	—	—	3	2	1	—	1	—	8 ¹
Z powiatu cieszyńskiego	20	15	13	7	13	12	5	6	14	1	106
„ bielskiego	3	5	4	5	5	8	8	1	3	5	47
„ frysztackiego	4	6	11	16 ¹	8	10	10	9	2	4	76 ¹
„ frydeckiego	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2
Z innych powiatów Śląska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z innych krajów kor.	1	1	3 ¹	4 ¹	6	5	2	1 ¹	2	2	27 ³
Z Królestwa polskiego (Rosya)	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	4
Z Księstwa pozn. lub Śl. gór. (Niemcy)	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	4
Z innych ziem poza granic Austrii	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Razem	29	29 ¹	31 ¹	34 ²	36	38	22	19 ¹	24	13	2755
3. Według języka ojczystego było:											
Polaków	29	29 ¹	31 ¹	34 ²	36	38	22	19 ¹	24	13	2755
4. Według wyznania relig. było:											
Katolików (obrz. lat.)	21	13	17	23 ²	24	21	16	10	15	12	172 ²
Ewangelików (wyzn. augsb.)	8	16 ¹	12	10	12	15	16	9	9	1	98 ¹
Izraelitów	—	—	2 ¹	1	—	2	—	1	—	—	5 ²
Razem	29	29 ¹	31 ¹	34 ²	36	38	22	19 ¹	24	13	2755
5. Wiek uczniów:											
11 lat miało (ur. 1899 r.)	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4
12 „ „ („ 1898 r.)	4	6 ¹	4	2 ¹	—	—	—	—	—	—	16 ²
13 „ „ („ 1897 r.)	12	9	6 ¹	10	4	—	—	—	—	—	41 ¹
14 „ „ („ 1896 r.)	6	8	14	14 ¹	13	2	—	—	—	—	57 ¹
15 „ „ („ 1895 r.)	6	3	5	3	8	9	—	—	—	—	34
16 „ „ („ 1894 r.)	—	—	2	4	10	13	9	3	—	—	41
17 „ „ („ 1893 r.)	—	—	—	—	1	8	3	2	1	—	15
18 „ „ („ 1892 r.)	—	—	—	—	—	3	8	8	6	—	25
19 „ „ („ 1891 r.)	—	—	—	—	—	3	2	4 ¹	7	3	19 ¹
20 „ „ („ 1890 r.)	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	10
21 „ „ („ 1889 r.)	—	—	—	1	—	—	—	2	4	3	10
22 „ „ („ 1888 r.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
23 „ „ („ 1887 r.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24 „ „ („ 1886 r.)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Razem	29	29 ¹	31 ¹	34 ²	36	38	22	19 ¹	24	13	2755

* między uczniami prywatnymi są 3 prywatystki.

** 1 uczeń z klasy II B przeszedł w ciągu 2. półrocza w studium prywatne.

	W klasie										Razem
	I. a	I. b	II. a	II. b	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
6. Według miejsca pobytu rodziców było:											
Ze Śląska austr. mianowicie:											
a) z miasta Cieszyna	1	3 ¹	2 ¹	3 ¹	5	5	1	2	—	—	22 ³
b) z poza Cieszyna	27	25	29	29 ¹	31	30	19	16	19	12	237 ¹
Z innych krajów kor.	—	—	—	1	—	2	2	1	4	—	9 ¹
Z poza granic Austrii	1	1	—	1	—	1	—	1	1	1	7
Razem	29	29¹	31¹	34²	36	38	22	19¹	24	13	275⁵
7. Według stanu rodziców było:											
Synów urzędników, nauczycieli, lekarzy i t.p.	2	7 ¹	4 ¹	4 ¹	7	5	7	2	7	1	46 ³
„ rolników	13	8	13	11	8	13	8	7	8	6	95
„ rękodzielników i przemysłowców	4	9	4	10 ¹	6	7	2	3 ¹	4	2	51 ²
„ robotników	9	5	10	9	15	13	4	7	4	4	80
„ prywatyzujących	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3
Razem	29	29¹	31¹	34²	36	38	22	19¹	27	13	275⁵
8. Klasyfikacja uczniów:											
a) z końcem 1909/10 było:											
uzdolnionych chlubnie	5	7 ¹	6	7	1	6	2	2	6	3	45 ¹
uzdolnionych	14	19	17	18 ¹	31	21	19	16	16	9	180 ¹
„ na ogół	3	1	6	5	1	5	—	—	—	—	21
nieuzdolnionych	6	2	2	4 ¹	3	5	—	—	—	—	22 ¹
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	1	—	—	—	—	—	—	1	2	1	5
Nieklasyfikowano (egz. uzup.)	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	2 ²
Razem	29	29¹	31	34²	36	38	22	19¹	24	13	275⁵
b) Uzupełnienie klasyfikacji za 1908/9:											
Do egzaminu poprawczego dopuszczono	—	—	1	—	—	—	3	—	1	—	5
Egzamin poprawczy zdało	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	3
Egzaminu nie zdało	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
Do egzaminu nie zgłosiło się	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Do egzaminu uzupełn. dopuszczono	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	4
Egzamin uzupełniający zdało	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2
Egzaminu nie zdało	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Do egzaminu nie zgłosiło się	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Przeto ostateczny rezultat klasyfikacyjny za r. 1908/9 był:											
Uzdołn. chlubnie było	9	7	2	2	8	4	3	6	2	5	48
Uzdołnionych	24	21 ¹	16	15	27	16	17	17	11	7	171 ¹
„ na ogół „	3	5	2	4	11	4	—	—	—	—	29
nieuzdołnionych	4	2	6	4	4	2 ¹	2	1	—	—	25 ¹
Nie klasyfikowano	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
Razem	40	35¹	26	27	50	26¹	22	24	13	12	275⁵

9. Opłaty uczniów:	W klasie										Razem
	a ^I		a ^{II}		III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Płacących całą opłatę szkolną było:											
w I. półroczu	12	3 ¹	3 ¹	6 ¹	5	5	3	0 ¹	4	1	42 ⁴
w II. „	10	3 ¹	9*	10 ²	11	12	2	1**	3	1	62 ³
Od poł. opłaty było uwoln.											
w I. półroczu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
w II. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Od całej opłaty było uwoln.											
w I. półroczu	21	26	32	30	34	33	21	19	20	12	248
w II. „	19	26	25	25	26	26	21	18	21	12	215
Opłata szkolna wyniosła wogóle:											
w I. półroczu . . . . . K	360	120	120	210	150	150	90	30	120	30	1380
w II. „ . . . . . K	300	120	270	360	330	360	60	30	90	30	1950
Razem K	660	240	390	570	480	510	150	60	210	60	3330
Taksy wstępne wyn. K	147	130	2	8	4	2	8	4	2	2	315
Datki na środki naukowe wyniosły . . . K	75	65	1	75	6	77	7	88	2	79	8
Taksy za duplikaty świadectw wyniosły K	2	2	—	—	—	4	—	2	—	—	10
Razem K	224	6	197	3	84	86	1	88	2	58	8
10. Na przedmioty względnie obowiązkowe i nadobowiązkowe uczęszczało:											
Na rysunki oddział I. . . .	24		10		1	—	—	—	—	—	35
„ rysunki, oddział II. . . .	—		10		6	19	1	1	—	—	37
„ śpiew, ...	10		8		—	—	—	—	—	—	18
„ gimnastykę, oddział I. . .	32		—		—	—	—	—	—	—	32
„ „ „ II.	—		34		1	—	—	—	—	—	35
„ „ „ III.	—		—		18	5	—	—	—	—	23
„ „ „ IV.	—		—		—	5	11	—	12	2	30
11. Stypendya:											
Liczba stypendystów	—		—		1	—	1	1	—	1	4
Ogólna kwota stypend. . . .	—		—		180	—	200	200	—	31	43
12. Zapomogi udzielone przez Tow. „Macierz szkolna“.											
Zapomogę z Wydz. kraj. śl. otrzymał	—		—		—	—	—	1	—	—	1
Zapomoga wynosiła	—		—		—	—	—	80	—	—	80

Nadto 76 uczniów znajdowało zdrowe i tanie pomieszczenie w bursie „Macierzy szkolnej“, zostającej pod zarządem Dra E. Farnika i Ludwika Ekerta, 43 uczniów za opłatą 26 kor. miesięcznie, 32 za znacznie niższą cenę, 1 bezpłatnie; 6 uczniów pobierało obiady w bursie za zniżoną cenę, 2 bezpłatnie, 24 uczniów otrzymywało bądź całkiem bezpłatnie, bądź za bardzo zniżoną cenę obiady i kolacje w „taniej kuchni“, utrzymywanej przez Polską Kongregację Maryańską Pań w Cieszynie.

*) 1 uczenica pryw. nie zgłosiła się dotąd do egzaminu i nie opłaciła czesnego za II. [pótr.
 **) uczeń prywatny nie zgłosił się do egz. i nie opłacił czesnego za II. półr.

Wykaz ksiąg

które w roku szkolnym 1910/11

Klasa I.	Klasa II.	Klasa III.	Klasa IV.
Wielki katechizm religii kat. dla szkół średnich. Kraków 1903. opr. K 1-80	Wielki katechizm religii kat., jak w I klasie.	Ks. Dąbrowski. Historia zakonu starego. Wyd. 1-4. 1899. opr. K 1-60	Ks. Jougan. Liturgika kat. Wyd. 1-3. Lwów 1902. opr. K 1-40
Samolewicz. Związła gramatyka języka łac. Wydanie 2-5. Lwów 1903. opr. K 1-50	Samolewicz. Związła gramatyka jęz. łacińsk. jak w klasie I. wyd. 1-5	Samolewicz-Soltysik. Gramat. jęz. łacińsk. Cz. I. W. 5-9. Lwów 1909. opr. K 2-40	Samolewicz - Soltysik. Gramatyka jęz. łac. Cz. II. jak w klasie III.
Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łac. dla I. klasy. oprac. Frączkiewicz-Próchnicki. Wyd. 5. Lwów 1907. opr. K 1-20	Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińsk. dla I. kl. oprac. Frączkiewicz-Próchnicki. Lwów 1908. Wyd. 5 opr. 2-	Próchnicki. Ćwicz. łac. dla kl. III. Wyd. 2-4. Lwów 1903. opr. K 1-60	Próchnicki. Ćwicz. łac. dla kl. IV. Wyd. 1-4. Lwów 1909. opr. K 2-50
Konarski. Związła gram. języka polsk. Lwów 1902. opr. K 1-50	Konarski. Gramatyka jęz. polskiego szk. jak w kl. I.	Corn. Nepos. Wyd. Patočka-Zawiliński. opr. K 1-30	Caesar. Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowskiego. opr. K 1-40
Próchnicki i Wójcik. Wypisy polsk. dla I klasy. Wyd. 3-4. Lwów 1905. opr. K 1-50	Próchnicki i Wójcik. Wypisy polskie dla II. kl. Wyd. 1-3. Lwów 1907. opr. K 1-80	Fiderer. Gram. jęz. gr. Wyd. 3. Lwów 1906. opr. K 3-50	Fiderer. Gramat. jęz. greck. jak w kl. III. Wyd. 1-3.
German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla I. kl. Wyd. -6. Lwów 1906. opr. K 1-80	German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla II. kl. Wyd. 5. Lwów 1907. opr. K 2-20	Winkowski - Taborski. Ćwicz. gr. Wyd. 2. Lwów 1905. opr. K 2-80	Taborski - Winkowski. Ćwiczenia greck. jak w kl. III.
Romer. Geografia Lwów 1904. K 1-40	Baranowski i Dziedzicki. Geografia powsz. Wyd. 11. Lwów 1906. opr. K 3-50	Małecki. Gram. jęz. pol. Wyd. 9-10. Lwów 1906. opr. K 2-40	Małecki. Gramatyka jęz. polsk. szk. jak w kl. III.
Atlas geogr. Romer Lwów 1908. opr. K 1-80	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. jak w kl. I.	Czubek-Zawiliński. Wypisy polskie dla III. klasy. Wyd. II. Kraków 1904. opr. K 2-50	Czubek-Zawiliński. Wypisy polskie dla IV. klasy. Lwów 1906, opr. Wyd. 1-2. K 2-40
Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. I. Sanok 1906. Wyd. 1-5. opr. K 1-20	J. Kranz. Geometrya poglądowa na kl. II. Kraków 1910.	German i Petelenz. Ćwicz. niem. dla kl. III. Wyd. 3-4. Lwów 1907. opr. K 2-40	German-Petelenz. Ćwiczenia niem. dla IV. kl. Wyd. 5.
J. Kranz. Geometrya poglądowa na klasę I. Kraków 1910.	Nussbaum-Wišniowski. Podręcznik zoologii dla niższych klas szkół śred. jak w kl. I.	Jahner. Deutsche Grammat. Wyd. 3. Lwów 1903. opr. K 2-20	Jahner. Deutsche Grammat. jak w kl. III. Wyd. 2.
Nussbaum-Wišniowski. Podręcznik zoologii dla niższych klas szkół śred. Wyd. 1-2. Lwów 1906. K 3-20	Rostański. Botanika szk. dla klas niższych. jak w kl. I.	Baranowski i Dziedzicki. Geogr. pow. jak w kl. II. Wyd. 6-11.	Semkowicz. Opow. z dziej. powsz. Cz. III. Wyd. 2. Lwów. 1899. opr. K 2-50
Rostański. Botanika szk. na klasy niższe. Wyd. 6. Kraków 1907. opr. K 2-60		Semkowicz. Opowiad z dziej. powsz Cz. II. Wyd. 2. Lwów 1902. opr. K 2-50	Benoni-Majerski. Geograf. austr.-węgiers. monarchii. Wyd. 5. Lwów 1907. opr. K 1-20
		J. Kranz. Arytmetyka na kl. III. Kraków 1910.	Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla niż. klas szkół śred. jak w kl. III.
		J. Kranz. Geometrya poglądowa na kl. III. Kraków 1910.	Wiśniowski. Wiadom. z mineralogii dla klas niż. Lwów 1903.
		Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla niższ. klas szkół śred. Wyd. 4-5. Kraków 1906. opr. K 2-50	

żek szkolnych,

w tut. Zakładzie będą używane.

Klasa V.	Klasa VI.	Klasa VII.	Klasa VIII.
<p>Ks. Jeż, Nauka wiary, część I. Kraków 1899. opr. K 2—</p> <p>Livius. Wyd. Majchrowicza. Lwów 1893. opr. K 2—</p> <p>Ovidius. Wyd. Skupniewiczza opr. K 1'60</p> <p>Samolewicz-Sołtysik Gramatyka jęz. łacińskiego. Część II. jak w III. W. d. 5—7.</p> <p>Fiderer. Chrestom. z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. opr. K 2'40</p> <p>Homera Iliada. Część I. Wyd. Scheindler-Sołtysik. Lwów 1892. opr. K 1'20</p> <p>Fiderer. Gram. j. grec. Wyd. 1—3. Lwów 1906. opr. K 3—</p> <p>Próchnicki. Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2—3. Lwów 1906. opr. K 3—</p> <p>Julius Ippoldt und Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galiz. Mittelschul. I. Teil. V. Kl. Wyd. 2 Lwów 1907. K 4—</p> <p>Zakrzewski. Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. opr. K 2'40</p> <p>Dziwiński. Zasady algebry. Wyd. nowe.</p> <p>Mocnik-Maryniak. Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5—6. Lwów 1902. opr. K 4—</p> <p>Wiśniowski. Mineralogia i geologia. Wyd. 1—2. Lwów 1906. opr. K 3—</p> <p>Rostafiński. Botanika szk dla klas wyższ. Wyd. II. Kraków 1901. opr. K 3—</p>	<p>Ks. Jougan. Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. opr. K 2—</p> <p>Sallustius. Bell. Jug. Wyd. Linker-Sołtysik. opr. K —'70</p> <p>Vergilius. Wyd. Eichler-Rzepiński. opr. K 1'30</p> <p>Cicero in Catilinam. Wyd. Kornitzer-Sołtysik. opr. K —'70</p> <p>Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka jęz. łac. Cz. II. jak w kl. V.</p> <p>Fiderer. Chrestom. z pism Xenofonta jak w kl. V.</p> <p>Homera Iliada. Cz. I. i II. Wyd. Scheindler-Sołtysik. Lwów 1899. opr. K 2'70</p> <p>Herodot. Wyd. Terlikowskiego. Wiedeń 1900. opr. K 2'20</p> <p>Fiderer. Gramat. jęz. greck. jak w kl. III.</p> <p>Tarnowski i Wójcik. Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. opr. K 3'30</p> <p>Jul. Ippoldt und Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die VI. Kl. opr. K 4—</p> <p>Zakrzewski. Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. opr. K 2'40</p> <p>Część II. Wyd. 1—4. Kraków 1906. opr. K 2'40</p> <p>Część III. Wyd. 1—2. Kraków 1903. opr. K 2'80</p> <p>Dziwiński. Zasady algebry, jak w V. kl.</p> <p>Mocnik-Maryniak. Geom. dla wyż. kl. jak w kl. V.</p> <p>Kranz Logarytmy. Kraków 1902. opr. K 1'20</p> <p>J. Nußbaum. Zoologia dla klas wyż. szk. śred. Lwów 1909. opr. K 3'60</p>	<p>Ks. Szczeklik. Etyka kat. Wyd. 2—4. Tarnów 1908. opr. K 2—</p> <p>Cicero, in Vero IV., wyd. Nohl-Jędrzejowski.</p> <p>Wyd. Kornitzer-Sołtysik opr. K 0'70</p> <p>Cicero. Laelius. Wyd. Kornitzer-Sołtysik opr. K 0'70</p> <p>Vergilius. W. Rzepiński. Samol.-Sołtysik. Gram. jęz. łac. Część II. jak w kl. III.</p> <p>Homera Odyssea. Wyd. Christ-Jezienicki. opr. K 2'40</p> <p>Demostenes. Wydanie Wotke-Schmidt. opr. K 1'40</p> <p>Fiderer. Gramatyka jęz. greck. jak w kl. III.</p> <p>Wyp. pol. Tarnowskiego i Wójcika. Cz. I. jak w klasie VI. wyd. 1—3.</p> <p>Wyp. pol. Tarnowskiego i Próchnickiego. Cz. II. Wyd. 1—3. Lwów 1906. opr. K 3'60</p> <p>Ippoldt-Stylo. Deutsch. Leseb. für die VII. Kl. Lwów 1907. opr. K 4'60</p> <p>Zakrzewski. Histor. paw. Cz. — jak w kl. VI.</p> <p>Dziwiński. Zasady algebry jak w kl. V. w. 1—3.</p> <p>Mocnik-Maryniak. Geometr. dla wyż. klas, jak w kl. V. w. 3—5.</p> <p>Kranz. Logarytmy, jak w kl. VI.</p> <p>Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyż. klas. Wyd. 3—4. Kraków 1906. opr. K 3'40</p> <p>Tomaszewski. Chemia. Wyd. 2—4. Kraków 1906. opr. K —'70</p> <p>Nuckowski. Początki logiki ogół. Kraków 1903. opr. K 2—</p>	<p>Ks. Jougan. Hist. kościoła katol. W. 1—3. Lwów 1907. opr. K 2—</p> <p>Horatius. Wyd. Dolnicki i Librewski. opr. K 1'50</p> <p>Tacitus. Wyd. Weidner-Staromiejski. opr. K 2'20</p> <p>Samol.-Sołtysik. Gram. łac. Cz. II., jak w III. kl.</p> <p>Platon. Wyd. Christ-Lewicki: Apologia i Kryton. opr. K 1—</p> <p>Sofokles, Edyp Król wyd. Schubert-Majchrowicz. opr. K 1—</p> <p>Homera Odyssea, jak w VII. kl.</p> <p>Fiderer. Gramat. jęz. greck. jak w III kl.</p> <p>Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. jak w kl. VII.</p> <p>Ippoldt. Deutsches Lesebuch für die VII. Kl. Lwów 1909. opr. K 4—</p> <p>Głubiński-Finkel. Hist. i statystyka austr.-węg. monarchii. Wyd. 1—2. Lwów 1904. opr. K 2—</p> <p>Dziwiński. Zasady algebry, jak w kl. VII.</p> <p>Mocnik-Maryniak Geometrya dla wyż. kl. jak w kl. VII.</p> <p>Kranz. Logarytmy, jak w kl. VI.</p> <p>Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyż. klas szkół śred. jak w kl. VII.</p> <p>Lindner-Kulczyński. Wykład psychologii. Kraków. 1908. opr. K 2—</p>

XI.

Sprawa fizycznego rozwoju i zdrowia młodzieży.

W roku ubiegłym równie, jak w latach poprzednich, dbano w miarę możliwości o zdrowie młodzieży i pomyślny jej rozwój fizyczny. Przez ścisłe przestrzeganie czystości w budynku szkolnym, wentylowanie sal szkolnych i zapuszczanie podłóg olejem, pył pochłaniającym, starano się w obrębie Zakładu uczynić zadość wymaganiom higieny, aczkolwiek sam budynek, nie odpowiadający zgoła celowi skutkiem swej szczupłości, znacznie zadanie to utrudniał.

Przestanki między godzinami spędzali uczniowie w dni pogodne na wolnym powietrzu; podwórze, na którym młodzież z wielkim upodobaniem oddaje się ćwiczeniom gimnastycznym na ustawionych tamże przyrządach, nie wystarcza niestety na pomieszczenie uczniów. Znaczna część ich musi z konieczności przepędzać przerwy przed budynkiem, na ulicy, gdzie nie mogą zgoła używać swobody i ruchu — z wielką szkodą dla zdrowia.

W wypadkach chorób uczniowie doznawali opieki ze strony tutejszych lekarzy, przedewszystkiem P. Dra R. Doryka, po części także P. Dra Czakerta i Dra Reicherta. Za trud, podejmowany bezinteresownie dla dobra młodzieży Zakładu Dyrektora składa wymienionym Panom najgorętsze podziękowanie.

Obok nauki gimnastyki, której młodzież oddawała się, jak dawniej, z wielkim zamiłowaniem, dostarczały młodzieży sposobności do użycia zdrowego ruchu i wypoczynku na świeżym powietrzu wspólne wycieczki w okolice, oraz gry i zabawy, odbywane regularnie w sobotę, w miesiącach wrześniu i październiku, w lecie od 4. kwietnia do końca czerwca, często także w innych dniach tygodnia, pod kierownictwem zastępcy nauczyciela Wójcika na wynajętej na ten cel łące nad Olzą. Temu samemu celowi służyły pośrednio także wycieczki naukowe, urządzane z uczniami przez profesorów z poszczególnymi klasami, oraz wspólna wycieczka uczniów wszystkich klas w dniu 4. czerwca (p. Kronika zakładu). W tych wspólnych zabawach młodzież brała bardzo żywy udział, ze szczególnem zamiłowaniem oddawali się uczniowie grze w piłkę nożną.

Nauka zręczności.

Kurs nauki zręczności, rozpoczęty w ubiegłym roku szkolnym, odbywał się w dalszym ciągu i w tym roku szkolnym w miesiącach od listopada do maja. Uczniowie, przeważnie z klasy IV., gromadzili się regularnie co sobotę w salce gabinetu fizykalnego, gdzie przez kilka godzin z rzędu zajmowali się wykonywaniem różnych przedmiotów z drzewą pod kierunkiem nauczyciela rysunków, Mieczysława Sankiewicza. Zaprzątano ich przedewszystkiem wyrabianiem przedmiotów, celom szkolnym

służących. Wykonywali więc cyrkle, kątomierze, lineały, także niektóre przyrządy fizykałne.

Z wybitnem zamiłowaniem i wielką gorliwością pracowali uczniowie IV. klasy: Hławiczka Stanisław i Pniok Alojzy.

Dła braku odpowiedniego miejsca i należytego zaopatrzenia pracowni w potrzebne przybory mogła tylko mała liczba uczniów uczestniczyć w kursie.

Poszczególni uczniowie wykonali bardzo udatnie różne przedmioty w drzewie, i tak: Farny Tadeusz z klasy IV.: 2 lineały, wyzuwacz, 2 półki na próbówki, ozdobne pudełko drewniane; Hławiczka Stanisław: wyzuwacz, kałamarz, ozdobne pudełko drewniane, przyrząd do przenoszenia kątów; Krużolek Jan: nóż drewniany, 2 kątomierze, lineał, palestrę; Michejda Tadeusz: 3 kątomierze, 2 podstawki pod wazonik; Pniok Alojzy: 6 dużych cyrkli, 1 lineał.

Dła gabinetu fizykałnego wykonano barometr, naprawiono dynamo-maszynę.

Wolne ćwiczenia uczniów V. i VI. klasy w zakresie mineralogii i biologii

(pod kierownictwem egz. zast. naucz. J. Wójcika.)

Klasa V.

Jak w poprzednim, tak i w tym roku zajmowano uczniów w osobnych godzinach popołudniowych w gabinecie przyrodniczym ćwiczeniami w oznaczaniu minerałów na podstawie ich cech zewnętrznych, oraz metodą dmuchawkową. Z zakresu petrografii oznaczano skały ziem polskich, a na szlifach tychże skał przy pomocy mikroskopu mineralogicznego zapoznawano się z budową, oraz ze składnikami i sposobem tworzenia się tychże w skale, aby na tej podstawie móđz określić całkiem pewnie rodzaj skały, w wypadku gdy nie można tego uczynić gołem okiem na odłamku skały.

W II. półroczu odbyto jedno ćwiczenie anatomiczne z zakresu botaniki. Doświadczeń z fizjologii roślin, dła braku odpowiednich przyrządów i naczyń, a przedewszystkiem miejsca, nie można było w tym roku urządzić. W braku odpowiedniego ogródka botanicznego odbyto 4 lekcje praktyczne w polu, dła lepszego unaocznienia rzeczy, omawianych w szkole.

Klasa VI.

Z uczniami tej klasy odbywano ćwiczenia zootomiczne na materyale krajowym i morskim (sprowadzonym z Tryestu). Uczniowie zapoznali się z wewnętrzną budową następujących zwierząt morskich: *Cerianthus membranaceus*, *Campanularia geniculata*, *Echinus esculentus*, *Phallusia mamillata*, *Scyllium canicula*, i krajowych: *Helix pomatia*, *Melolantha vulgaris*, *Rana esculenta*.

Nadto odbyto jedną wycieczkę dła poznania fauny słodkowodnej.

Dla umożliwienia ćwiczeń zootomicznych zaopatrzone gabinet w odpowiednie urządzenia i przybory, na razie dla 10 uczniów. Zakupiono wanienki z cynkowej blachy z dnem, powleczonem woskiem, nożyki preparacyjne, pinsety, nożyczki, szpilki.

Ćwiczeń odbyto 4 w godzinach popołudniowych. Uczniowie oddawali się im z wielkim zapałem.

Spis uczniów przy końcu roku szkolnego 1909/10.

Uczniowie chlubnie uzdolnieni oznaczeni są drukiem rozstrzelonym.

- I. A klasa.** Bagiński Ignacy, Danel Rudolf, Filipiec Karol, Foltyn Alojzy, Franek Alojzy, Gajdaczek Alojzy, Góra Jan, Hanniak Ernest, Klyszcz Jan, Kobiela Ludwik, Kocur Franciszek, Kunc Andrzej, Macura Leonard, Motyka Antoni, Motyka Ignacy, Niemiec Karol, Opołka Ludwik, Pachol Engelbert, Pajak Józef, Pończa Jan, Pudelko Antoni, Raszka Jan, Sembol Izidor, Sembol Wiktor, Sikora Adam, Sikora Franciszek, Szczuka Karol, Wawrzacz Jan, Zabawski Władysław. Razem 29.
- I. B klasa.** Cholewa Gustaw, Duda Franciszek, Firla Rudolf, Fojkies Józef, Gabrys Jan, Galicz Rudolf, Heczko Józef, Janik Józef, Lasota Jan, Machciński Tomasz, Mamica Jan, Martinek Konrad, Palowski Alojzy, Pastucha Adolf, Probosz Paweł, Prowdzik Gustaw, Przeczek Robert, Rakowski Jan, Rusz Józef, Sabela Paweł, Santarius Gustaw, Skulina Alojzy, Staniek Franciszek, Stokłosa Józef, Szware Gustaw, Urbanek Justyn, Wojnar Jan, Wojtek Władysław, Żagan Erwin, Macurówna Wanda (pryw.). Razem 29 i 1 prywatystka.
- II. A klasa.** Badura Jan, Badura Jerzy, Branny Franciszek Andrzej, Branny Franciszek Karol, Ciałotny Jan, Cieślowski Rudolf, Cięciała Alojzy, Firla Jan, Firla Józef, Flaczek Paweł, Gwózdek Sylwester, Kłoda Paweł, Koch Herman, Król Fryderyk, Mokrosz Alojzy, Obracaj Adam, Ostruszką Paweł, Pawlas Adolf Polok Leopold, Pytlik Gustaw, Raszyk Jan, Rząddek Stanisław, Szyndler Franciszek, Suchanek Karol, Szkandera Jan, Sztefek Franciszek, Szturc Rudolf, Trombik Jerzy, Urban Alojzy, Węglorz Franciszek, Weiss Herman, Kochówna Eleonora (pryw.). Razem 32.
- II. B klasa.** Bachowski Roman, Bocek Alojzy, Brachaczek Rudolf, Danko Tadeusz, Friedel Mieczysław, Friedel Stanisław, Frischer Mojżesz, Głombek Józef, Górniak Józef, Grodyński Stanisław, Kalina Jan, Kałuża Paweł, Kiedroń Franciszek, Kolder Henryk, Kraina Gustaw, Liszka Stanisław, Malejka Leon, Matuszek Ernest,

Michejda Władysław, Niemiec Jan, Pindur Jan, Rojek Ludwik, Ryba Karol, Rymorz Paweł, Sikora Paweł, Śniegoń Karol, Szmeja Antoni, Teper Władysław, Urbańczyk Erwin, Wojna Janusz, Wojnar Antoni, Wojtek Jan, Zembol Maksymilian, Zowada Michał, Gwoździewicz Franciszek (prywat.), Friedlówna Wanda (prywat.). Razem 36.

III. klasa. Bolek Jan, Buchta Ferdynand, Ćwiekała Józef, Dziewoński Stanisław, Fielek Józef, Franek Józef, Gieruszczak Wiktor, Glajcar Wiktor, Hand Karol, Juraszek Edward, Kotas Jan, Kotas Karol, Koutnik Emil, Kożuszniak Emanuel, Krzystek Józef, Krzywoń Karol, Libeřda Jan, Machalica Adolf, Mola Alojzy, Niebrój Rudolf, Nowak Franciszek, Nowak Henryk, Nowak Karol, Orszulak Jan, Orzelski Kazimierz, Poloczek Rafał, Poniński Lucyan, Rymorz Paweł, Skulina Wiktor, Sojka Jan, Staś Karol, Stonawski Paweł, Szczepanek Rudolf, Unueka Leon, Zoń Michał, Zych Ludwik. Razem 36.

IV. klasa. Antoszyk Józef, Buchwałdek Franciszek, Bujok Józef, Chmiel Alojzy, Donocik Alojzy, Dyla Józef, Farny Tadeusz, Franek Jan, Gańczarzyk Franciszek Józef, Hławiczka Stanisław, Klus Jan, Koch Maks, Kopeć Józef, Krużolek Jan, Kuglin Wilhelm, Macura Władysław, Machciński Ignacy Antoni, Michejda Tadeusz, Pniok Alojzy, Prymus Józef, Pustówka Wilhelm, Serog Wiktor, Siemienik Alojzy, Siwek Józef, Skupień Ludwik, Śliwka Jerzy, Śliwka Karol, Sobel Michał, Staszko Adam, Szczepanek Alojzy, Sznappa Alojzy, Szweda Jan, Trojan Albin, Trombik Karol, Uher Augustyn, Wałach Adam, Wratny Adolf, Zawada Jan. Razem 38.

V. klasa. Czaputa Józef, Franek Karol, Głombek Franciszek, Goszyk Oskar, Górniok Andrzej, Hellstein Józef, Janik Antoni, Jeżowicz Jan, Kobielsz Tomasz, Kocych Karol, Kubisz Jerzy, Morcinek Jan, Niemiec Jan, Ochodek Józef Pawlas Paweł, Poloczek Józef, Popek Ferdynand, Rakowski Jan, Rykała Paweł, Śliwa Stanisław, Świba Stanisław, Urbańczyk Józef. Razem 22.

VI. klasa. Buchta Henryk, Cieńciała Edward, Hławiczka Karol, Janiurek Jan, Klejnot Alojzy, Kotas Ferdynand, Kozieł Karol, Kubiczek Karol, Lazar Adolf, Maule Karol, Mazur Franciszek, Mzik Józef, Nikodem Paweł, Szoldra Henryk, Trombala Franciszek, Unueka Jan, Włosok Jan, Wojnar Jan; Aschkenazy Dawid (prywat. nieklasyfikowany).

VII. klasa. Biłko Leopold, Brachaczek Ludwik, Branny Jan, Danko Władysław, Dąbrowski Włodzimierz, Dzikiewicz Władysław, Farny Józef, Franek August, Grycz Jerzy, Grycz Paweł, Hrycek Jerzy, Jursa Jó-

zef, Kaleta Karol, Kapsia Paweł, Kopeć Franciszek, Kula Józef, Michejda Jan, Milik Karol, Moroń Franciszek, Niemezyk Oskar, Niemiec Józef, Pastucha Franciszek, Singer Kazimierz, Szeruda Jan. Razem 24.

VIII. klasa. Dziech Józef, Foltyn Ferdynand, Franek Jan, Hessek Karol, Janowski Stanisław, Kojzar Ludwik, Kubisz Władysław, Liberda Ludwik, Mamica Jerzy, Piasek Franciszek, Popiołek Linus, Smyczek Paweł, Szweda Karol. Razem 13.

XII.

Ogłoszenie.

Wpisy do klasy I. przed feryami odbywać się będą dnia 2. lipca rano od 8¹/₂ do 10. godz. Egzamin wstępny rozpocznie się tegoż dnia o godz. 10., naprzód w części piśmiennej, następnie w ustnej.

Wpisy do klasy I. po feryach, oraz wpisy uczniów nowo wstępujących do klas innych odbywać się będą dnia 9. września od godz. 3.—5. po południu i dnia 10. września od godz. 7¹/₂ do 9 rano. Egzamin wstępny do klasy I. odbędzie się dnia 10. września o godz. 9. rano.

Przyjęcie do klasy I. jest zależne od egzaminu wstępnego, przy którym wymaga się z religii takich wiadomości, jakich nabyć można w pierwszych czterech lata szkoły ludowej, z języka polskiego i niemieckiego biegłości w czytaniu i pisaniu, znajomości najgłówniejszych rzeczy z nauki o formach, biegłości w rozbiórce gramatycznym zdań rozwiniętych i znajomości ortografii, z rachunków biegłości w czterech działaniach rachunkowych liczbami całymi.

Powtórzenie egzaminu wstępnego w tym samym roku nie jest dozwolone ani w tym ani w innym zakładzie na mocy rozp. min. z dnia 2. stycznia 1886 roku. W razie wprowadzenia w błąd dyrekcyi w tym względzie nastąpi wydalenie ucznia z zakładu (wyjątkowo dopuszczalne jest powtórzenie egzaminu wówczas, jeśli pierwszy egzamin, złożony niepomyślnie, odbywał się w zakładzie o innym języku wykładowym i wypadł według orzeczenia komisji niepomyślnie skutkiem niewystarczającej znajomości tego języka u kandydata).

Egzamina wstępne do klas od II.—VIII., oraz poprawcze dla klas od I.—VIII., odbywać się będą 1° września od godz. 8. do 12.

Wpisy uczniów do klas od II.—VIII. odbywać się będą tegoż dnia od godz. 3 do 5. Uczniowie mają przedłożyć przy wpisach ostatnie świadectwo szkolne.

Wszyscy nowo wstępujący uczniowie mają się zgłaszać do zapisu w kancelaryi dyrekcyi w towarzystwie rodziców albo ich zastępców i wykazać się metryką (listem rodzym) i świadectwem szkoły ludowej, jeżeli do niej uczęszczali, a jeżeli chcą wstąpić do klasy II., III., IV., V., VI., VII. lub VIII., ostatniem świadectwem

szkolnem, zaopatrzonem uwagą, że uczeń może być przyjęty w innym zakładzie; nadto mają złożyć takse wstępną w kwocie 4 K 40 h, a wszyscy uczniowie bez wyjątku datek na środki i zbiory naukowe w kwocie 2 K 10 h, oraz na przybory do zabaw i na atrament po 1 K.

Uczniowie repetenci, których uznano za nieuczelnionych do następnej klasy oraz tacy uczniowie nie powtarzający klasy, którzy otrzymali w obydwu półroczach z połowy lub więcej przedmiotów stopień niedostateczny, muszą zakład opuścić.

Podania o pozwolenie pozostawienia ucznia takiego w zakładzie, jako też podania o pozwolenie powtórzenia egzaminu z jednego przedmiotu po wakacjach, należy wnosić do c. k. Rady szkolnej krajowej śląskiej w Opawie na ręce Dyrekcji zakładu najpóźniej do 10. lipca.

Rok szkolny 1910/11 rozpocznie się dnia ~~14~~ września o godzinie 9. rano uroczystem nabożeństwem.

W myśl instrukcyi wydanych przez c. k. śląską Radę szkolną krajową dla gospodarzy i odpowiedzialnych nadzorców rodzice i opiekunowie uczniów albo ich zastępcy są obowiązani porozumiewać się z dyrekcją zakładu co do odpowiedniego pomieszczenia swoich wychowanków na tak zwanych stancyach (kwaterach). Szkoła bowiem tylko wtedy może zapobiegać skutecznie licznym szkodliwym wpływom zewnętrznym, na które jest narażona kształcąca się młodzież, jeżeli w swoich usiłowaniach doznaje pomocy ze strony opieki domowej. Gospodarze i odpowiedzialni nadzorcy, życzący sobie utrzymywać uczniów tutejszego zakładu na stancyi, mają się starać o pozwolenie na to u dyrekcji zakładu, poczem otrzymają od niej „Przepisy dyscyplinarne“ i „Pouczenie“ wydane dla nich przez c. k. Radę szkolną krajową, których odbiór stwierdzą własnoręcznym podpisem na redowodzie ucznia. Z treścią tych książeczek mają się dokładnie zapoznać celem skutecznego sprawowania nadzoru i przestrzegania porządku domowego i obowiązków, jakie na nich ciążyą wobec powierzonej im pieczy młodzieży szkolnej.

U osób, które się nie postarają o pozwolenie trzymania u siebie uczniów na stancyi, nie będzie wolno uczniom tutejszego zakładu mieszkać.

W Cieszynie, dnia 2. lipca 1910.

Wiktor Schmidt,
c. k. dyrektor.

XIV.

Spis rozpraw i prac

zamieszczonych w dotychczasowych sprawozdaniach szkolnych
tutejszego zakładu.

1. Z roku: 1895—6. *Historia rzymska Kajusa Wellejusa Paterkula*. Ks. I. Przełożył na język polski i wstępem zaopatrzył Józef Ostrowski.
2. Z roku: 1896—7. *Historia rzymska Kajusa Wellejusa Paterkula*. Ks. II. Przełożył Józef Ostrowski.
3. Z roku: 1897—8. *Kilka druków polsko-śląskich z zeszłego i pierwszej połowy bieżącego stulecia z szczególniejszem uwzględnieniem innych książek polskich, używanych przez ludność polską w Księstwie Cieszyńskim*, — przez ks. Józefa Londzina.
4. Z roku: 1898—9. I. *Przekłady z literatury ruskiej*. II. *Z nie-tłómaczonych poezyi łacińskich Kaz. Sarbiewskiego*. III. *Aforyzmy* — przez Piotra Paryłaka.
5. Z roku: 1899—1900. *Ifigenia na Taurydzie*. *Dramat w 5 aktach Goethego*. *Wierszem miarowym przełożył Piotr Parylak*.
6. Z roku: 1900—1901. *Zaprowadzenie języka polskiego w szkołach ludowych w Księstwie Cieszyńskim*. *Napisał ks. Józef Londzin*.
7. Z roku: 1901—1902. *Stan szkół ludowych w Księstwie Cieszyńskim na początku XIX. stulecia*. *Napisał ks. Józef Londzin*.
8. Z roku: 1902—1903. *O poezyi ludowej na Śląsku cieszyńskim*. *Napisał dr. Ernest Farnik*.
9. Z roku: 1903—1904. *Bibliografia druków polskich w Księstwie Cieszyńskim*. *Zestawił ks. Józef Londzin*.
10. Z roku: 1904—1905. *Szkice z dziejów kultury Śląska*. *Napisał prof. Fr. Popiołek*.
11. Z roku: 1905—1906. *Miasta na Śląsku; zarys ich dawnego ustroju*. *Napisał prof. Fr. Popiołek*.
12. Z roku: 1906—1907. *Materyały do dziejów miast w Księstwie Cieszyńskim*. *Napisał prof. Fr. Popiołek*.
13. *O ruchach centralnych na krzywych, stopnia drugiego*. *Napisał prof. Edmund Wierzbicki*.
14. *Poczucie misyi u Słowackiego przed r. 1831*. *Napisał prof. Henryk Maurer*.

